

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน
 - 1.2 จุดมุ่งหมายของการส่งเสริมการอ่าน
 - 1.3 แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการอ่าน
 - 1.4 รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการอ่าน
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมการอ่าน
 - 2.1 บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการอ่าน
 - 2.2 บทบาทของครูในการส่งเสริมการอ่าน
 - 2.3 ปัญหาการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา
3. กลยุทธ์ในการพัฒนา
 - 3.1 การสนทนากลุ่ม
 - 3.2 การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 3.3 กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
4. แนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA)
5. การประชุมแบบมีส่วนร่วมแบบ AIC
6. บริบทโรงเรียนบ้านหนองช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาฬสินธุ์ เขต 1

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน

ความหมายของการส่งเสริมการอ่าน

ได้มีผู้ให้ความหมายของการส่งเสริมการอ่านไว้หลายความหมายดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 93) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระตุ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจการอ่านจนกระทั่งมีนิสัยรักการอ่านและได้พัฒนาการอ่านจนมีความสามารถในการอ่านนำประโยชน์จากการอ่านไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์การอ่านทุกประเภท

ชูลี อินมัน (2543 : 55) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมการอ่านหมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อเร้าใจสนใจและกระตุ้นให้คนอยากอ่านหนังสืออยู่เสมอจนเป็นนิสัยพร้อมทั้งแนะนำและชักชวนให้เกิดความพยายามที่จะอ่านหนังสือให้อ่านได้อ่านแตกฉานและอ่านเก่ง

สุขุม เกลยทรัพย์ (2549 : 184) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมการอ่านหมายถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งสนับสนุนทักษะต่าง ๆ ที่จะจูงใจให้คนเกิดความอยากรู้อยากอ่านจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านและนิสัยดังกล่าวจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันกว้างขวางจะส่งผลต่อการประสบผลสำเร็จในการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น ๆ

ดังนั้นสรุปได้ว่าการส่งเสริมการอ่านคือการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุน และกระตุ้นให้คนสนใจในการอ่านเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจนสามารถใช้ประโยชน์จากการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดนิสัยรักการอ่านขึ้นด้วย

ความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน

การอ่านมีความจำเป็นต่อการศึกษาและดำรงชีวิตอย่างมากนั้นทำให้การส่งเสริมการอ่านกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่งดังที่ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 4) ได้กล่าวว่าการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโตและจนกระทั่งถึงวัยชราการอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลกซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารทำให้ผู้อ่านมีความสุขมีความหวังและมีความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคนการอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองคือพัฒนาการศึกษาพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้เป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์และสนองความอยากรู้อยากเห็น นอกจากนี้การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถซึ่งความรู้ต่าง ๆ ก็ได้จากการอ่านนั่นเอง

กานต์มณี ศักดิ์เจริญ (2543 : 83) ได้กล่าวว่าการอ่านเป็นการรับรู้เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารมาถึงผู้อ่านการอ่านเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิตเพราะการอ่านจะมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิตผู้ใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นพิเศษมักจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพและในชีวิตมากกว่าคนที่อ่านหนังสือได้น้อยและอ่านช้าโลกปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็นโลกของการอ่านเพราะการอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมทุกประเภททุกแห่งทั้งนี้ก็เพราะในการสื่อสารซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวันต้องอาศัยการอ่านเพื่อความเข้าใจการอ่านจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของเราสิ่งที่เราจะต้องอ่านในชีวิตประจำวันจึงมีมากมายเรา

จะต้องรู้จักเลือกอ่านจับใจความให้ได้ในเวลารวดเร็วจึงประหยัดเวลาได้ผลจากการอ่านคัมภีร์คัมภีร์บางคนกล่าวว่าอาหารหล่อเลี้ยงร่างกายการอ่านหล่อเลี้ยงสมองถ้าต้องการให้สมองเจริญเติบโตก็ต้องอ่านมาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย (2543 : 4) ได้สรุปความสำคัญของการอ่านหนังสือในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2530 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ไว้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ อาทิ การฟัง
2. การอ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่ต้องมีการจำกัดเวลาและสถานที่สามารถนำหนังสือไปไหนมาไหนได้
3. หนังสือเก็บได้นานกว่าสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมักมีอายุการใช้งานโดยจำกัด
4. ผู้อ่านสามารถฝึกการคิดและสร้างจินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน
5. การอ่านส่งเสริมให้มีสมาธิมากกว่าและมากกว่าสื่ออย่างอื่นทั้งนี้เพราะขณะอ่านจิตใจต้องมุ่งมั่นอยู่กับข้อความพินิจพิเคราะห์ข้อมูล
6. ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดการอ่านได้ด้วยตนเองจะอ่านคร่าว ๆ อ่านละเอียดอ่านข้ามหรืออ่านตัวอักษรเป็นไปตามใจของผู้อ่านหรือจะเลือกอ่านเล่มไหนก็ได้เพราะหนังสือมีหน้าสามารถเลือกอ่านได้
7. หนังสือมีหลากหลายรูปแบบและราคาถูกกว่าสื่ออย่างอื่นจึงทำให้สมองผู้อ่านเปิดกว้างสร้างแนวคิดและทัศนคติได้มากกว่าทำให้ผู้อ่านไม่ติดอยู่กับแนวคิดใด ๆ โดยเฉพาะ
8. ผู้อ่านเกิดความคิดเป็นได้ด้วยตนเองวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองรวมทั้งหนังสือบางเล่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยเมื่อปฏิบัติแล้วก็เกิดผลดี

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2549 : 189) และซูลี อินมัน (2543 : 54) กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านไว้อย่างสอดคล้องกันซึ่งสรุปได้ว่าเป้าประสงค์ที่สำคัญของการส่งเสริมการอ่านหรือบริการข่าวสารข้อมูลนั้นคงจะไม่ใช่เพียงแต่จะทำให้ประชาชนจดจำหนังสือได้เท่านั้นน่าจะอยู่ที่การศึกษาต่อเนื่องหรือการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนการศึกษาเล่าเรียนของมนุษย์เรามีได้สิ้นสุดเพียงในโรงเรียนมนุษย์จะต้องเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิต

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมการอ่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการส่งเสริมการอ่านไม่ได้เพียงแต่ทำให้ประชาชนรู้หนังสือเท่านั้นแต่ยังเป็นการให้การศึกษาที่ต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการส่งเสริมการอ่าน

การส่งเสริมการอ่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้การส่งเสริมการอ่านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังที่ซูลี อินมัน (2543 : 56-57) และสุขุม เฉลยทรัพย์ (2549 : 189-190) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมการอ่านไว้ 5 ประการดังนี้

1. เพื่อป้องกันการลืมนหนังสือโดยการส่งเสริมการอ่านจะทำให้เกิดสภาพคงอยู่ของการรู้หนังสือ

2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เพิ่งอ่านหนังสือออก
3. เพื่อกระตุ้นให้สนใจในการอ่านให้มากขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

การส่งเสริมการอ่านมุ่งส่งเสริมผู้อ่านที่อยู่ในวัยเรียนโดยส่งเสริมให้อ่านตำราแบบเรียนเอกสารประกอบการเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อมุ่งส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านการค้นคว้าหาความรู้แก่ผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน

5. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านนิสัยรักการอ่านเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญสูงสุดของการส่งเสริมการอ่าน ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้เกิดการรักการอ่านสำหรับนำไปเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ชีวิตสมบูรณ์และมีค่ายิ่งขึ้น

กานตมณี ศักดิ์เจริญ (2543 : 84) กล่าวว่า การอ่านควรจะมีวัตถุประสงค์ของการอ่านเพราะจะทำให้ท่านได้เร็วและตรงตามความต้องการวัตถุประสงค์ของการอ่านมีดังนี้คือ

1. อ่านเพื่อความรู้อ่านต้องการให้ความรู้ของตนงอกเงยขยายขอบเขตออกไปจากที่มีอยู่เดิมต้องการรู้ในสิ่งที่เป็นปัญหาไม่เข้าใจต่าง ๆ การอ่านจึงเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการแขนงต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพื่อให้เข้าใจผู้อื่นเข้าใจตนเองดีขึ้น เพื่อรู้ความเป็นไปในโลกสถานที่ที่ห่างไกลคนที่แปลกเผ่าแปลกพันธุ์และวัฒนธรรมที่ต่างออกไปเพื่อเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของตน และเพื่อทราบข่าวความเคลื่อนไหวของสังคมที่ตนอยู่

2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิดการอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ที่แสดงทรรศนะ ได้แก่ บทความ บทวิจารณ์ ประเมินต่าง ๆ จะช่วยให้ทรรศนะของผู้อ่านกว้างขวางขึ้นการอ่านในลักษณะนี้เป็น การอ่านเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดที่สำคัญการจัดลำดับขั้นแนวความคิดของผู้เขียนพิจารณาเหตุผลและแรงจูงใจในการเขียนเรื่องนั้น ๆ ขึ้นเป็นการปลูกฝังการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย

3. อ่านเพื่อความบันเทิงสภาวะแวดล้อม มีอิทธิพลต่อจิตใจอารมณ์ และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมากบางครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายการอ่านหนังสือที่เนื้อหาสาระไม่เป็นวิชาการนัก เช่น นวนิยายเรื่องสั้นวรรณคดีบางอย่างที่สละสลวย และสารคดีบางชนิดจะช่วยให้เกิดความบันเทิงควบคู่ไปกับความรู้ความคิดได้มีความสุขกับความไพเราะของภาษาได้หัวเราะได้สนุกเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ตึงเครียดนับได้ว่าการอ่านเพื่อความบันเทิงเป็นการพักผ่อนอย่างหนึ่ง

4. การอ่านเพื่อสนองความต้องการอื่น ๆ มนุษย์เรามีความต้องการตามธรรมชาติคือต้องการความมั่นคงในชีวิตต้องการการยอมรับเข้ากลุ่มเพื่อนฝูงการมีหน้าตาได้รับความนับถือในสังคมต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งในชีวิตจริงทุกคนจะสมปรารถนาไม่ทุกประการการอ่านจะช่วยชดเชยให้ได้การอาศัยหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์นี้เป็นประโยชน์ดีกว่าไปหาวิธีการชดเชยวิธีอื่นผู้อ่านมักใช้หนังสือเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเพื่อสร้างบุคลิกภาพขยายขอบเขตของความสนใจในสิ่งใหม่ทางงานอดิเรกใหม่ ๆ เตรียมตัวหาเหตุผล

สนับสนุนแนวคิด หรือข้อเสนอแนะของตนหรือหาข้อโต้แย้งที่มีเหตุผลที่มีน้ำหนักเพื่อแสดงความคิดเห็นคัดค้าน เพื่อสนองอารมณ์บางอย่างในขณะนั้นหรือสร้างสภาพอารมณ์ที่ต้องการ เช่น ขณะเกิดความกังวลเหนียวอ่อนเกียจคร้านกลุ่มใจผู้อ่านมักไปหาเรื่องเบา ๆ เรื่องที่เคยรู้จัก หรือเคยอ่านสนุกสนานมาก่อนแล้วมาอ่านเป็นการอ่านตามสบายไม่ต้องคิดมากบางครั้งก็อยากรู้เรื่องใหม่แนวทางใหม่เพื่อเข้าใจตัวเองและปรับตัวให้เข้ากับวิธีการดำรงชีวิต

สนิท ตั้งทวี (2545 : 279) ได้เสนอ ความเห็นจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหาความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ โดยละเอียดหรือโดยย่อ
2. เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น
3. เพื่อต้องการทราบข่าวสารข้อเท็จจริง
4. เพื่อการศึกษาค้นคว้า
5. เพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับในวงสังคม
6. เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 9) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการอ่านจากหนังสือและสื่อแต่ละครั้งของแต่ละคนโดยจำแนกกว้าง ๆ ดังนี้

1. การอ่านหาความรู้ ได้แก่ การอ่านหนังสือจากหนังสือประเภทตำราทางวิชาการสารคดีทางวิชาการการประเมินประเภทต่าง ๆ หรือการอ่านผ่านอิเล็กทรอนิกส์ การอ่านจากหนังสือที่มีสาระเดียวกันควรอ่านจากผู้เขียนหลาย ๆ คนเพื่อเป็นการตรวจสอบที่ถูกต้องแม่นยำของเนื้อหาผู้อ่านจะได้มีมุมมองที่กว้างขึ้นมีความรอบรู้แนวความคิดที่หลากหลายและไม่ควรอ่านเฉพาะในเนื้อหาวิชาที่ตนชอบเท่านั้นควรอ่านอย่างหลากหลาย เพราะความรู้ในวิชาหนึ่งอาจนำไปช่วยเสริมในอีกวิชาหนึ่งได้
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทสารคดีท่องเที่ยว นวนิยายเรื่องสั้นเรื่องแปลการ์ตูนบทประพันธ์แม้จะเป็นการอ่านเพื่อความบันเทิงผู้อ่านจะได้รับความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในเรื่องด้วยการอ่านประเภทนี้มีข้อควรระวังว่าปัจจุบันหนังสือบางชนิดมีเนื้อหาสาระและรูปภาพที่ขัดต่อวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของไทยผู้อ่านจึงควรพิจารณาเลือกให้ดี
3. การอ่านเพื่อทราบข่าวสาร ได้แก่ การอ่านประเภทบทความบทวิจารณ์ข่าวรายงานการประชุมข้อควรระวังในการอ่านประเภทนี้คือผู้อ่านมักเลือกอ่านที่สอดคล้องกับความคิดและความชอบของตนเพราะจะทำให้มีมุมมองที่กว้างขึ้นช่วยให้เรามีเหตุผลอื่น ๆ มาประกอบการวิจารณ์วิเคราะห์หลายมุมมองมากขึ้น
4. การอ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะแต่ละครั้ง ได้แก่ การอ่านที่ไม่ได้เจาะจง แต่เป็นการอ่านเป็นครั้งคราวในเรื่องที่ตนสนใจหรืออยากรู้เช่นการอ่านประกาศต่าง ๆ การอ่านโฆษณาแผ่นพับประชาสัมพันธ์ลากยการอ่านสมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองการอ่านข่าวสังคมข่าวบันเทิงข่าวกีฬาการอ่านประเภทนี้มักใช้เวลาไม่นานและไม่กระทำทุกวันส่วนใหญ่เป็นการอ่านที่ให้ความรู้บางครั้งก็อ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 2 (2550 : 5) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายของการอ่านเป็น 3 ลักษณะดังนี้คือ

1. อ่านเพื่อค้น ได้แก่ การอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพียงเพื่อหาเอกสารหรือหนังสือจำเพาะเรื่องบทความต่าง ๆ เช่น หนังสือบรรณานุกรม วรรณคดีสารสังเขป ฯลฯ เพื่อหาบทเฉพาะที่ต้องการ

2. อ่านเพื่อเอาเค้า ได้แก่ การอ่านแต่เพียงคร่าว ๆ ในเวลาจำกัดเพื่อทราบว่าเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับความต้องการหรือไม่ควรแก่การอ่านต่ออย่างละเอียดถี่ถ้วนหรือไม่ลักษณะการอ่านชนิดนี้จะเลือกเฉพาะในส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเช่นหน้าคำนำหน้าสารบัญชัวรรณกรรมตอนขึ้นต้นและสรุปท้ายในแต่ละบท

3. อ่านเพื่อคิด ได้แก่ การอ่านอย่างถี่ถ้วนพิจารณาที่ไตร่ตรองตามเนื้อหาของเรื่องเพื่อวิเคราะห์เพื่อบันทึกเก็บผลประโยชน์จากข้อความในหนังสือและวัสดุการอ่านนานาชนิดที่ได้รวบรวมคัดเลือกไว้

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการอ่านมีจุดมุ่งหมายสำคัญได้แก่เพื่อป้องกันการลืมนหนังสือเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เพิ่งอ่านหนังสือออกเพื่อกระตุ้นให้สนใจการอ่านมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนและเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการอ่าน

แนวความคิดทฤษฎีของการส่งเสริมการอ่านได้มีหน่วยงานและนักวิชาการได้กล่าวถึง ดังนี้

นัยนา อรรถนาทร (2544 : 73) กล่าวว่า นักวิชาการด้านการอ่านได้คิดทฤษฎีกระบวนการอ่านไว้เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกฝนการอ่านหากผู้อ่านสามารถปฏิบัติตามทฤษฎีกระบวนการอ่านเหล่านี้ได้ก็จะทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพดีกระบวนการอ่านที่นิยมกันมากมี 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีของวิลเลียม เอส เกรย์ (William S.Gray) ซึ่งจัดกระบวนการอ่านออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1.1 ขั้นการรู้จักคำจำกัดความที่ได้ถ่ายทอดเสียงและความหมายของคำในเรื่องนั้น ๆ ได้

1.2 ขั้นเข้าใจความหมายของคำวลีและประโยคโดยใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยตีความหมายและพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียนตลอดจนความคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารแก่ผู้อ่าน

1.3 ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่อ่านโดยมีสติปัญญาและความรู้สึกที่สามารถประเมินได้ว่าผู้เขียนหมายถึงอะไร

1.4 ขั้นบูรณาการ เป็นขั้นที่ผู้อ่านสามารถนำความรู้ความคิดและความหมายที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์

2. ทฤษฎี SQ3R แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนคือ

2.1 ขั้นสำรวจ (Survey) หมายถึง การสำรวจดูผู้แต่งชื่อเรื่องสำนักพิมพ์ครั้งที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า จุดมุ่งหมาย และแนวคิดของหนังสือเล่มนั้น ๆ

2.2 ขั้นตั้งคำถาม (Question) คือ ตั้งคำถามว่าต้องการรู้อะไรจากหนังสือเล่มนั้น

2.3 ขั้นอ่าน (Read) คือ อ่านเพื่ออะไรจะได้คำตอบที่ได้ตั้งคำถามไว้แล้ว ในขั้นที่ 2 โดยพยายามมุ่งหารายละเอียดเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนในคำถามให้มากที่สุด

2.4 ขั้นจดจำ (Recite) เมื่อได้รับคำตอบจากการอ่านแล้วก็ต้องจดจำและจดบันทึกเอาไว้เพื่อเตือนความจำหรือเพื่อตรวจสอบว่าได้ความคิดอะไรใหม่ ๆ จากการอ่านนั้น ๆ

2.5 ขั้นทบทวน (Review) เป็นขั้นการอ่านเพื่อทบทวนว่าความรู้ความคิดที่ได้จากการอ่านนั้นถูกต้องเพียงใดรวมทั้งการพยายามนำความรู้ความคิดที่ได้ออกมาใช้

กรมวิชาการ (2545 : 78) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีและหลักเกณฑ์บางอย่างซึ่งจะช่วยให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้เป็นกิจกรรมที่จูงใจสร้างความประทับใจให้แก่นักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้แก่

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น ระบบประสาทระบบสมอง ระบบสัมผัส ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจเกิดขึ้นได้อย่างไรแนวคิดที่ว่า การเรียนต้องประกอบด้วย ส จ บุ ริ คัด ถาม เขียนให้ได้ยินได้ฟัง (รวมทั้งให้อ่าน) ให้รู้จักคิดและจำรู้จักถามและรู้จักจดบันทึกและเขียนชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้หู (รวมทั้งตา) สมองและมีมือกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องง่ายแก่การดูการฟังเราให้เกิดความคิดสร้างความประทับใจให้จำก่อให้เกิดความสงสัยใคร่รู้อยากถามอยากรู้ต่อไปสิ่งที่ได้ยินได้เห็นนั้นน่าสนใจต้องจดจำแล้วนำไปเขียนเป็นเรื่องราวได้ เป็นต้น

2. ทฤษฎีที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม คนเราต้องการอยู่ในหมู่เหล่าความคิดใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นอยู่เป็นหมู่เหล่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองคนคือผู้จัดกิจกรรมและเป้าหมายบุคคลคนแรกต้องมีการพัฒนาตนเองของแต่ละคนการเน้นประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจากกิจกรรมมีส่วนร่วมทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จ

3. ทฤษฎีที่ว่ามนุษย์มีการเคลื่อนไหว มีวิวัฒนาการไปสู่สิ่งที่ใหม่กว่าแปลกกว่าให้ผลดีกว่าการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องคำนึงว่ามีอะไรใหม่ และแปลกกว่าคนทั่วไป หรือคนในชุมชนนั้นสถานศึกษานั้น เคยเห็น เคยได้ยินแล้วหรือไม่การดัดแปลงแต่งเติมเปลี่ยนรูปแบบทำให้สิ่งที่คุ้นเคยแล้วมองดูแปลกและใหม่ได้เหมือนกัน

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับสุนทรียภาพ การจัดกิจกรรมเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ต้องอาศัยความรู้และความงาม (ทั้งในด้านภาพเสียงและความคิด) ช่วยทำให้น่าดูน่าฟังเป็นที่ประทับใจดึงดูดให้ชมให้ฟังและจดจำไว้ได้นานก่อให้เกิดจินตนาการและจรรโลงใจที่จะอ่าน

จากทฤษฎีข้างต้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ มนุษย์ต้องการการเรียนรู้โดยการค้นคว้ามนุษย์สามารถใช้ภาษาคำพูดในการสื่อสาร และสามารถสร้างสัญลักษณ์ทางภาษาในการสื่อสาร

เพื่อค้นคว้าหาความรู้จากการถ่ายทอดของบุคคลอื่น ทั้งนี้ก่อนที่จะจดจำสัญลักษณ์ได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วต้องมีการฝึกฝนอย่างบ่อย ๆ

รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการอ่าน

การส่งเสริมการอ่านนั้นสามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่เราต้องการจะส่งเสริมการอ่านในที่นี้จะขอกล่าวถึงแต่การส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กวัยรุ่นซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง ดังนี้

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 17) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมการอ่าน พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้เด็กอ่านหนังสือพร้อมกับมีกิจกรรม
2. ให้อ่านหนังสืออ่านเล่นที่เด็กชอบ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเนื้อเรื่องมาก
3. ผู้ใหญ่ต้องติดตามชี้แจงในสิ่งที่ถูกผิดเสมอ
4. ให้เด็กเลือกอ่านได้อย่างเสรี

สันทัต อินทริกานนท์ และคณะ (2542 : 39 – 40) ได้แนะนำวิธีการง่าย ๆ ในการส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือ ดังนี้

1. การเล่านิทานให้เด็กฟัง เด็ก ๆ ชอบฟังนิทานกันทุกคน เมื่อฟังนิทานแล้วหากไม่จับก้อยากติดตามเรื่อง ครูก็แนะนำให้อ่านต่อเอง
2. เล่าเรื่องในหนังสือให้เด็กฟัง ซึ่งเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ เช่น เรื่องสัตว์ประหลาด ซึ่งถ้าเด็กสนใจจะสามารถไปหาอ่านเพิ่มเติมได้
3. แนะนำหนังสือแก่เด็ก ทั้งนี้โดยครูนำเอาหนังสือมาอภิปรายกันในชั้น พูดถึงสิ่งที่น่าสนใจ สิ่งที่ควรรู้ต่าง ๆ เช่นนี้ จะทำให้เด็กรู้สึกอยากอ่านหนังสือเล่มนั้น ๆ เพิ่มขึ้น
4. ให้เด็กดูหนังสือภาพ เด็กทุกคนชอบดูภาพ ฉะนั้นการให้เด็กดูภาพจากหนังสือจะช่วยให้เด็กมีความสนใจในหนังสือมากขึ้น มีความต้องการที่จะอ่านยิ่งขึ้น
5. ให้เด็กฟังวิทยุ ชมรายการจากโทรทัศน์ หรือดูภาพยนตร์ในรายการบางรายการที่มีเรื่องราวพาเด็กฟังถึงเรื่องในหนังสือ เมื่อเด็กได้ฟังหรือได้ชมรายการนั้น ๆ แล้วอยากทราบรายละเอียดก็จะหาหนังสือมาอ่านด้วยตนเอง

แม่นมาศ ขวลิขิต (2549 : 223 –224) ได้กล่าวถึง กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งมีหลายแบบ ในที่นี้จะรวมกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจโดยทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกันไว้ 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตประสาท หมายถึง กิจกรรมที่ชวนฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้วาทที่เกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรี และการร้องเพลงจากบทละครร้อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอรรถรส ถ้อยคำนั้นนอกจากฟังเพราะแล้วยังทำให้มองเห็นภาพ ได้กลิ่น ทำให้รู้สึกอร่อย ได้รู้สึกสัมผัส ความร้อนหนาว ให้รู้สึกดีใจ เสียใจ เกลียดชัง รัก แซ่มน ซื่น สงบ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมซึ่งเน้นให้

รู้จักผลิตเพลนในอรรถรส ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น ภาพ การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นแต่เมื่อจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

2. กิจกรรมที่เร้าจักขุประสาท หมายถึง กิจกรรมที่ชวนให้ดู ฟัง ฟินิจ และอ่าน ความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่าง ๆ อาทิ ภาพถ่ายภาพที่ตัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิบัติ เป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบ หนังสือนิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่าง ๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของ จะมีคำบรรยายอธิบายสิ่งที่แสดง สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงประวัติ (ตามความจำเป็น) มุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชม เช่นเดียวกับเสียง ภาพสิ่งที่แสดง ตลอดจนคำเขียนอธิบายภาพ นอกจากนี้เร้าจักขุสัมผัสแล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ด้วย

3. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตและจักขุประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อม ๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน อาทิ เล่านิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ เล่านิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศนวัสดุประกอบฉายภาพนิ่งซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายแถบบันทึกเสียง และภาพสาธิตเทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายได้ร่วมด้วย กิจกรรมทำนองนี้จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนุกและภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ตัวอย่าง เมื่อเล่านิทานแล้วก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่าทางประกอบ ให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งขันกันเล่าเรื่องที่ได้ฟังไปแล้ว ให้แข่งขันเรียบเรียงเรื่องที่ได้ฟัง หรือให้เขียนนิทานขึ้นใหม่ตามแก่นของนิทานที่ได้ฟังไปแล้ว ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร หรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน ให้ร่วมในวงสนทนา หรือโต้เถียงเกี่ยวกับหนังสือ

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2549 : 202-205) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการอ่านแก่เด็ก และวัยรุ่นที่อยู่ในวัยเรียน ดังนี้

1. อ่านหนังสือให้เด็กฟังโดยเลือกอ่านหนังสือที่ทำให้เด็ก ๆ เกิดความสนใจในการอ่านหนังสือ
2. จงเป็นนักอ่านถ้าลูก ๆ ได้เห็นพ่อแม่อ่านหนังสือเป็นประจำลูก ๆ ก็จะทำตามอย่างด้วย
3. ไปเยี่ยมชมห้องสมุดเพราะเด็ก ๆ จะได้พบหนังสือที่น่าสนใจและเหมาะสมจากห้องสมุด
4. จัดหาหนังสือที่เด็ก ๆ ชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวัยรุ่นนั้นจะกระตุ้นความสนใจในการอ่านได้โดยหาหนังสือที่เขาต้องการ และให้ความสนใจที่จะอ่านเรื่องราวที่วัยรุ่นสนใจได้แก่เรื่องเกี่ยวกับความรักมิตรภาพสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว งานอาชีพ งานพิเศษดนตรี และรถยนต์ เป็นต้น
5. ให้การอ่านเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดไม่ควรบังคับให้เด็กอ่านหนังสือเป็นระยะเวลานาน ๆ
6. อ่านหนังสือพร้อม ๆ กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

7. สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านในช่วงปิดภาคเรียน

สุเมธชา พรหมบุญ (2549 : 4) ได้เสนอแนะกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครู และพ่อ แม่ จะต้องช่วยกันสำรวจสิ่งต่าง ๆ 6 ประการ ดังนี้

1. พยายามค้นหาประเภทหนังสือที่ลูกใจเด็ก เด็กแต่ละคนจะถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการบังคับให้เด็กอ่านหนังสือที่เขาไม่ชอบ หรือไม่สนใจ เป็นการปลูกฝังความเกลียดชัง จึงไม่ควรทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มแรกเช่นนี้

2. พ่อแม่ หรือครู ควรใช้เวลาแก่การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เพราะอาจจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กรักการอ่านได้ การอ่านให้เด็กฟังก่อนนอนจะช่วยฝึกนิสัยรักการอ่านให้เด็กเป็นอย่างดี วิธีอ่านที่มีชีวิตชีวา และสื่อความหมายให้เหมาะสมแก่วัย จะเป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจของเด็ก ให้เด็กอยากอ่านเองในเวลาต่อไป

3. ควรฝึกกิจกรรมให้เด็กอ่านหนังสือที่เด็กเป็นผู้เลือกเอง ทั้งเป็นกิจกรรมการร่วมกันหรือต่างคนต่างอ่านเงียบ ๆ และใช้เวลาไม่ยาวนานนัก ในระหว่างเรียนหรือก่อนเลิกเรียน เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน โดยไม่จำเป็นต้องมีการวัดผลในเรื่องที่เด็กอ่าน

4. ควรฝึกกิจกรรมการอ่านหนังสือภายในครอบครัว เด็กจะรักการอ่านเมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างสมาชิกในครอบครัวชอบอ่านหนังสือ จำนวนหนังสือในบ้านไม่ใช่สิ่งสำคัญ ในการฝึกนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก เพียงแค่หนังสือพิมพ์รายวันก็ฝึกนิสัยรักการอ่านได้

5. ห้องสมุดโรงเรียนควรมีมุมที่แยกสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และมีหนังสือที่เลือกสรรอย่างดี มีความหลากหลายและเขียนขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

6. อาจมีเด็กส่วนน้อยจำนวนหนึ่ง มีความบกพร่องทางการอ่าน โดยอาจมีสาเหตุมาจากทางด้านจิตใจ หรือร่างกาย เด็กกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว โดยขอให้ครูและผู้ปกครองอย่าเพิ่งรีบด่วนลงความเห็นว่าเด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญาด้านอื่น

ดารกา ต้นครองจันทร์ (2545 : 8-10) ได้กล่าวถึง การสร้างนิสัยรักการอ่านในห้องสมุดไว้ดังนี้

1. เพลงพาเพลิน จัดบอร์ดเพลงฮิต มีภาพนักร้องที่เด็ก ๆ ชื่นชอบ มีหนังสือเพลงที่ทันสมัยทั้งแนวลูกทุ่ง ลูกกรุง สตริง เพลงประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และเพลงจริยศึกษา

2. ประชาทคำถาม ให้นักเรียนอ่านหนังสือแล้วตั้งเนื้อหาหรือถามตอบจากหนังสือมาเขียนลงในกระดาษที่มีขนาดเท่ารูปถ่าย พร้อมทั้งวาดภาพระบายสี แล้วนำผลงานทั้งหมดใส่ในซองอัลบั้ม ตั้งชื่อเรื่อง ทำปกให้สวยงามผลงานของนักเรียนไปจัดวางไว้ที่มุมปราสาทคำถาม

3. สาระนั้นรู้ ทำแฟ้มภาพการ์ตูนมีหน้าปกสีสวย สดใส ด้านในเป็นพยัญชนะ สระตัวสะกด วรรณยุกต์เพื่อให้นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินในการประสมสระ

4. รักภาพรักภาษา วาดภาพการ์ตูนประกอบคำ ระบายสี หรือตัดภาพการ์ตูนมาปะติดประกอบคำ แล้วนำมาใส่ไว้ในถุงพลาสติก รวบรวมใส่กล่องหรือกระเช้าที่ตกแต่ง

ให้สวยงามสะอาดตา นักเรียนสามารถเรียนรู้คำโดยมีรูปภาพเป็นสื่อและสามารถนำไปเล่นเกมได้อีกด้วย (ควรมีจำนวนภาพประกอบคำประมาณ 400-500 ภาพ)

5. เรียนรู้ด้วยภาพ แบ่งกลุ่มให้นักเรียนไปซื้อภาพชุดการศึกษาตามทีกลุ่มตกลงนำมาตัดและปะติดในสมุดวาดภาพเล่มใหญ่ เขียนชื่อเรื่องและช่วยกันวาดภาพประกอบรายสีให้สวยงาม แล้วนำผลงานของนักเรียนมาจัดวางบนชั้นให้นำสนใจ

6. เก็บตกจากหนังสือพิมพ์ ตัดบทความจากหนังสือพิมพ์มาเย็บเข้าเล่มเป็นเล่มเล็ก ๆ ตัดสินด้วยเทพผ้าหลากสี จัดไว้ในมุมที่ตกแต่งให้สวยสะอาดตา

7. ศัพท์านุกรมแปลงร่าง นำคำศัพท์พร้อมทั้งความหมายจากหนังสือศัพท์านุกรมเขียนลงในกระดาษแข็งที่ตัดเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ผนังใส่ถุงพลาสติก รวบรวมใส่กระเช้าที่ผูกโบว์สวยงาม

8. ขวดมหัศจรรย์ แจกกระดาษสีให้นักเรียนเขียน ความรู้ที่ได้อ่านจากหนังสือ นากกระดาษมาฉีกในขวดนมเปรี้ยวเล็ก ๆ โดยตัดกระดาษให้สูงกว่าปากขวดเล็กน้อย

9. ไม้พายวิเศษ เขียนประโยคสัญลักษณ์ลงบนไม้พายอันเล็ก ๆ ส่วนอีกด้านเขียนเฉลย สวมถุงพลาสติกมัดด้วยยางให้เหลือด้ามไม้พายไว้สำหรับถือ ผูกโบว์หลากสีทับเส้นยางเพื่อความสวยงาม

10. ธงแห่งชัยชนะ แจกกระดาษสีที่ตัดเป็นผืนธงเล็ก ๆ ให้นักเรียนเขียนความรู้ที่อ่านจากหนังสือลงในกระดาษ แล้วนำผืนธงหลากสีมาทากาวติดกับด้ามไม้ไผ่ รวบรวมปักไว้ในถังทราย

11. คณิตคิดสนุก เขียนแนวคิดคณิตศาสตร์และแบบฝึก 4-5 ข้อ ลงในกระดาษวาดภาพการ์ตูน ระบายสีประกอบ ผนังใส่ถุงพลาสติก วางไว้ให้นักเรียนฝึกคิดเลข

12. ย่อแล้วจะให้ให้นักเรียนอ่านนิทานคนละ 1 เล่ม แล้วย่อให้เหลือ 7-10 บรรทัด โดยให้ได้ใจความครบถ้วน พร้อมทั้งข้อคิดที่ได้คัดลงในกระดาษวาดเขียนเล่มเล็ก โดยวาดภาพประกอบนิทาน 1 ภาพ ระบายสีให้สวยงาม ด้านหลังให้นักเรียนตั้งคำถามจากนิทานด้านหน้า 3-5 ข้อ วาดภาพประกอบคำถามให้สวยงาม ผนังใส่ถุงพลาสติกวางไว้ให้แลกเปลี่ยนกันอ่าน

13. ร้อยแก้วร้อยกรองของหนู ให้นักเรียนเขียนร้อยแก้วร้อยกรองประกอบภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของระดับชั้น เช่น นักเรียนชั้น ป.4 ให้แต่งนิทานส่งเสริมคุณธรรมคนละ 1 เรื่อง มีความยาวประมาณ 7-10 บรรทัด โดยไม่ให้เค้าโครงเรื่องซ้ำกับหนังสือที่ขาย แล้วคัดลงในกระดาษวาดเขียนเล่มเล็ก วาดภาพประกอบนิทานให้จบในแผ่นเดียว ผนังใส่ถุงพลาสติกวางไว้ให้แลกเปลี่ยนกันอ่าน

14. พี่เขียนน้องอ่านเบิกบานใจ ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่งนิทานเป็นเล่มมีความยาวเนื้อเรื่อง 6 หน้า ทุกหน้ามีภาพประกอบ มีปกนอก มีปกใน มีคำนำ และทุกเรื่องต้องมีข้อคิดหรือคติเตือนใจ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือนิทานส่งเสริมคุณธรรม นิทานส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และนิทานพื้นบ้าน

15. โทรฟรี นำโทรศัพท์ที่ชำรุดแล้วมาวางคู่กับสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ จัดตกแต่งโต๊ะโทรศัพท์ด้วยแจกันดอกไม้ วาดภาพการ์ตูนและเขียนป้ายว่าที่นี้โทรฟรี การค้นหาชื่อผู้ใช้โทรศัพท์ของนักเรียนจะเป็นพื้นฐานในการใช้พจนานุกรมต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั้น ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูไปอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อประโยชน์อันสูงสุดแก่เด็กส่งผลให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมการอ่าน

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการอ่าน

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2546 : 154-158) ได้กล่าวถึงโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาอย่างมีระบบ จะต้องเตรียมให้พร้อมเพื่อการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีอิสระในการแสวงหาความรู้มากยิ่งขึ้น และมุ่งส่งเสริมให้คนไทยรักการศึกษาค้นคว้าไปตลอดชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือผู้บริหารเป็นผู้รับนโยบาย และดูแลควบคุมการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมรักการอ่าน เพียงแต่ผู้บริหารปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่แน่นอนในการสอนโดยใช้ห้องสมุดให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง และเพื่อให้งิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบาย ผู้บริหารควรติดตามผลการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ หากมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูผู้บริหารควรวางแผนเพื่อแก้ปัญหาต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย อุปสรรคที่สำคัญคือ วัสดุห้องสมุดมีไม่เพียงพอ ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และหลักสูตรชาดบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ ขาดเครื่องมือช่วยค้นคว้าบริการ ขาดการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด และขาดความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์และครูผู้สอนในการจัดหาหนังสือ และวัสดุให้ความรู้อื่น ๆ เข้าห้องสมุด

- ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดห้องสมุดโรงเรียน และสนับสนุนให้การดำเนินงานและการให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น จัดหาเงินสนับสนุน โดยอนุมัติ ให้ใช้เงินบำรุงการศึกษาหรือเงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินจากแหล่งอื่นที่พอจะหาได้ เช่น จากสมาคมศิษย์เก่า จากการบริการ ฯลฯ เพื่อซื้อหนังสือ ตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น ตลอดจนสำหรับกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และบริการอื่น ๆ

- จัดให้มีผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดโดยตรงและปฏิบัติงานเต็มเวลา อย่างน้อย 1 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้สมัครใจทำงานนี้มากกว่าใช้วิธีบังคับ และควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ หรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับงานห้องสมุดมาบ้าง หากผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ แต่รักจะทำงาน ควรสนับสนุนให้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานจากห้องสมุดอื่น ๆ หรือสนับสนุนให้เข้ารับการศึกษาอบรมจากสถาบันที่

เปิดสอนหรือจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด เช่น ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี

4. ให้ผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดมีส่วนร่วมเห็น ในการจัดงบประมาณ และวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด โดยการปรึกษาหารือร่วมกัน

5. ให้กำลังใจแก่ผู้ทำงานห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอ เพราะลักษณะงานห้องสมุดเหมือนกับการปิดทองหลัง เพราะการให้กำลังใจทำได้หลายวิธี เช่น ชมเชยเมื่อทำดี ท้วงติงเมื่อเห็นว่าควรแก้ไข แนะนำเมื่อเห็นว่าดีกว่า การกระทำเหล่านี้จะต้องทำด้วยความจริงใจ การเข้าไปใช้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอเป็นตัวอย่างแก่ครู อาจารย์ และนักเรียน ก็นับว่าเป็นวิธีให้กำลังใจอย่างดีต่อผู้ทำงานห้องสมุด

สรุปได้ว่าผู้บริหารต้องให้ความสำคัญสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยสนับสนุนด้านงบประมาณและส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและส่งไปอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตลอดจนส่งเสริมการดำเนินงานของห้องสมุดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านงบประมาณ สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และบุคลากร โดยการวางแผนร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและบรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานห้องสมุดโดยตรง ผู้บริหารคอยให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจแก่บรรณารักษ์ด้วยความจริงใจ และอย่างสม่ำเสมอ

บทบาทของครูในการส่งเสริมการอ่าน

จะเห็นได้ว่าทุกคนต้องมีส่วนร่วมที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมในการการอ่าน ซึ่งจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ไว้ดังนี้

ประเทิน มหาพันธ์ (2540 : 9) ได้กล่าวว่า ครูควรส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือ นอกเหนือไปจากบทเรียน เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการอ่านกว้างขวางพอที่จะทำให้เด็กเกิดนิสัยรักหนังสือและรักการอ่านได้ การส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กมีความสำคัญไม่น้อยเพราะนอกจากจะทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านแล้ว ยังทำให้เด็กมีประสบการณ์ในการอ่านกว้างขวาง และเกิดทักษะในการอ่านมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูบรรณารักษ์ ผู้บริหารโรงเรียนผู้ปกครอง ควรเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน และจัดให้มีการส่งเสริมการอ่านขึ้นในโรงเรียน

เพ็ญศรี วชิราวีโรจน์ (2541 : 55) ได้กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านไม่ได้เป็นกิจกรรมเฉพาะขอบรรณารักษ์หรือครูภาษาไทยเท่านั้น ครูแนะแนวสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ดังนี้

1. ประสานงานกับบรรณารักษ์ในการจัดหา จัดทำ จัดซื้อหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการศึกษา การพัฒนาบุคลิกภาพ

2. ทำจดหมายขอคู่มือหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรนี้ต้องขอสม่ำเสมอเพื่อให้ข้อมูลทันสมัยอยู่เสมอ

3. ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านที่มีผลต่อการพัฒนาตนเอง การเข้าใจตนเอง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
4. กำหนดระเบียบและวิธีในการยืมหรือให้บริการสื่อ หนังสือต่าง ๆ กับนักเรียน
5. จัดระบบการเก็บข้อสนเทศและบริการข้อมูลอย่างเป็นระบบ
6. ครูแนะแนวควรอยู่ประจำห้องแนะแนวช่วยค้นหาหรือตอบคำถามเมื่อนักเรียนค้นข้อมูลไม่พบหรือเกิดความสงสัย

บันลือ พฤกษ์วัน (2542 : 3) ได้กล่าวว่า บทบาทของครูผู้สอนจะทำหน้าที่ในการจัดหาหรือเลือกใช้สื่อการสอนให้สนองความต้องการและความสนใจของเด็กผู้เรียน ใช้วิธีฝึกอ่านให้สอดคล้องกับความหมายของการอ่าน ตรวจสอบผล ช่วยเหลือ แก้ไข ให้กำลังใจ ให้ผู้เรียนสามารถใช้การผสมผสานของตัวอักษรเพื่อให้ได้รับความรู้จากสิ่งที่อ่านได้ถูกต้อง

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 86) ได้กล่าวไว้ว่า ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน ควรให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้เด็กทั้งสิ้น ซึ่งสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. บ้านหรือครอบครัว เป็นสถาบันที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น ทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ ให้กับลูก เช่น เล่านิทาน เล่าเรื่องหนังสือ อ่านหนังสือให้ลูกฟัง ฯลฯ
2. โรงเรียน โรงเรียนมีห้องสมุดที่น่าสนใจ นำเข้าไปอ่าน ครูและบรรณารักษ์จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ ทำให้เด็กอยากเข้าไปเรียน ไปอ่าน และอยากร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูและบรรณารักษ์จัดขึ้น เช่น เล่านิทาน จัดนิทรรศการ ประกวดการเล่านิทาน แข่งขันตอบปัญหา ได้วาที แสดงละคร สนทนาเรื่องหนังสือ ฯลฯ

มานพ ศรีเทียม (2543 : 49-51) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูกับการส่งเสริมการอ่านไว้ว่า ครูอาจารย์ทุกคนในโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาของแต่ละรายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ครบถ้วนทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และทักษะกระบวนการของแต่ละรายวิชาที่ครูรับผิดชอบ จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ตลอดจนสามารถบูรณาการเนื้อหาและทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่า ทำให้การเรียนของนักเรียนมีความหมาย มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนสามารถใช้กระบวนการอ่านเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์แห่งความรู้และเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างแท้จริง ทำให้เป็นคนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและรู้วิธีการแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างแท้จริง การคาดหวังว่าครูที่สอนภาษาไทยจะต้องรับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพียงฝ่ายเดียวย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องนัก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องเริ่มต้นที่การส่งเสริมการอ่าน ครูอาจารย์ต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจะต้องเป็นหลักที่จะรับผิดชอบการฝึกฝนทักษะการอ่านให้กับนักเรียน โดยฝึกให้อ่านตั้งแต่อ่านเอาเรื่อง อ่านจับใจความ จนถึงการอ่านตีความ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะช่วยส่งเสริมด้านการอ่านให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนอยากอ่านหนังสือ สนใจการอ่าน และรักการ

อ่าน โดยครูอาจารย์อาจจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามความสนใจหรือความสมัครใจของนักเรียน ดังนี้

1. การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมนักอ่าน โดยรับสมัครสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจากนั้นจะให้คำแนะนำวิธีพัฒนาทักษะการอ่าน พร้อมกับให้นักเรียนอ่านหนังสือแล้วสรุปสาระสำคัญ ข้อคิดหรือคำคมจากเรื่องที่อ่าน ประกวดหรือจัดอันดับยอดนักอ่านประจำเดือน โดยมีเกณฑ์หรือกติกาที่สามารถตรวจสอบได้ เช่น ครูที่ปรึกษาชุมนุมเซ็นรับรองลงในแฟ้มหรือสมุดสะสมการอ่าน

2. การใช้นาฏการประกอบการสอน ตามปกตินักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะมีความสามารถในงานประดิษฐ์และกิจกรรมการแสดง มีความคิดสร้างสรรค์ มีพลังและจินตนาการ การนำกิจกรรมการแสดง เช่น บทบาทสมมติ ให้เล่นละคร การเชิดหุ่นกระบอก การเชิดหนังตะลุง ฯลฯ มาประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังสามารถบูรณาการวิชาต่าง ๆ มาใช้อีกด้วยโดยนักเรียนจะช่วยกันไปอ่านเรื่องที่จะต้องมาแสดง ต้องช่วยกันรับผิดชอบเขียนบทละครแสดงสร้างตัวหุ่นหรือสร้างโรงละคร ฯลฯ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับการยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย

3. การจัดนิทรรศการหนังสือหรือการปริทัศน์หนังสือ จะมีคุณค่าให้นักเรียนสนใจการอ่าน อยากอ่านหนังสือ หรือทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในวงการหนังสือ ก่อให้เกิดการขยายตัวในเรื่องการอ่านอย่างกว้างขวาง ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มให้นักเรียนแต่ละชั้นรับผิดชอบในการนำเสนอที่ป้ายนิเทศให้เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนได้ทราบอย่างทั่วถึง

4. การจัดห้องสมุดและมุมหนังสือของหมวดวิชา เพื่อสะดวกที่จะให้นักเรียนสามารถเข้ามาศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของแต่ละคน นอกจากจะช่วยให้ครูอาจารย์จัดกิจกรรมสนับสนุนการอ่านได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาที่ครูรับผิดชอบแล้วยังช่วยให้เกิดความสะดวกในการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผล

5. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน โดยอาจให้ศึกษาแล้วจัดทำเป็นรายงานวิชาการ เช่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม สารคดีท่องเที่ยวการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ตำนานหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาชีพและการทำมาหากินของชุมชนรอบโรงเรียน ฯลฯ เมื่อครูได้ตรวจให้คะแนนแล้วนำมาเก็บไว้ในห้องสมุดของหมวดวิชาหรือมุมหนังสือ นอกจากจะช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและผูกพันในท้องถิ่นแล้วยังทำให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและนับเป็นกุศโลบายของครูในการฝึกทักษะการเขียนให้กับนักเรียน

6. การจัดกิจกรรมรายงานข่าว สารคดีก่อนการสอนในแต่ละคาบของครู โดยให้นักเรียนแสดงข้อคิดเห็นหรือนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนออกมา รายงานอย่างสั้น ๆ หน้าชั้น ผลัดเปลี่ยนกันคนละประมาณ 2-4 นาที จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะไปศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติม หรืออย่างน้อยนักเรียนที่ออกมานำเสนอก็จะต้องไปอ่านหรือศึกษามาล่วงหน้า และฝึกทักษะการพูดให้กับนักเรียนด้วยเช่นกัน

7. การจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน เช่น การแบ่งกลุ่มไปศึกษาค้นคว้าแล้วจัดทำรายงานเสนอ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทั้งทักษะการอ่าน การเขียน และการพูดอย่างกว้างขวาง หรือการจัดการเรียนรู้เป็นคู่ โดยนักเรียนจะจับคู่กันและอ่านหนังสือเรื่องเดียวกัน จากนั้นผลัดกันตั้งคำถามเพื่อถามคู่ของตนหากตอบผิดจะต้องเฉลยให้อีกฝ่ายทราบก่อน อาจมีการแข่งขันเพื่อเพิ่มความสนุกสนานก็ได้

8. กิจกรรมหยุดทุกอย่างเพื่ออ่านเท่านั้น กิจกรรมนี้ทำได้ไม่ยาก โดยครูผู้สอนได้ตั้งกฎเกณฑ์ว่าก่อนจะสอนจะอนุญาตให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่ชอบเป็นเวลา 5 นาที ทุกคนจะต้องอ่าน รวมทั้งครูผู้สอนให้อ่านอย่างมีสมาธิ เจียบสงบ จะช่วยฝึกสมาธิในการอ่านให้กับนักเรียน ช่วยปรับอารมณ์ของนักเรียนที่อาจมีความคับข้องใจจากวิชาอื่นที่เรียนมาก่อนหน้าหรือครูอาจชวนสนทนาหรือให้นักเรียนสรุปเรื่องที่นักเรียนอ่านมาสั้น ๆ เพื่อทดสอบความเข้าใจหรือเป็นการขยายความรู้จากเรื่องที่อ่านให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้ทราบ

9. การจัดกิจกรรมประกวดการอ่าน หมวดวิชาภาษาไทยได้จัดกิจกรรมประกวดการอ่าน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ โดยเลือกบทหรือย่อและบทหรือย่อกรองที่น่าสนใจให้นักเรียนอ่าน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน วิธีการนี้ครูผู้สอนจะได้ทราบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงในเรื่องการอ่านอย่างไรบ้าง หรือควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านใด

10. การนำกิจกรรมการพูดมาใช้ผสมผสานกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ การได้วาที การพูดอภิปราย การแสดงสุนทรพจน์ การยอวาที การแซววาที ฯลฯ โดยจัดผู้จัดหรือหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือสัมพันธ์กับทักษะการใช้ภาษาไทย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการศึกษาค้นคว้ามากขึ้น

11. การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักเรียนให้ความสนใจมาก โดยเลือกสถานที่ที่น่าสนใจและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้กับนักเรียน เช่น พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล ฯลฯ ก่อนเดินทาง ครูอาจารย์แนะนำสถานที่ที่นักเรียนจะไปทัศนศึกษา ขณะไปเที่ยวครูอาจบรรยายเองหรือให้วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้บรรยายก็ได้ แล้วให้นักเรียนจัดทำรายงานส่งครูเพื่อนำมาเป็นสื่อส่งเสริมการอ่านในโอกาสต่อไป ซึ่งเจ้าของรายงานก็เกิดความภาคภูมิใจที่รายงานของเขาได้รับความสนใจให้เป็นเอกสารเพื่อการศึกษา

12. การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการอ่าน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักเรียนให้ความสนใจ เพราะกิจกรรมที่จัดให้ระหว่างอยู่ค่าย จะมีทั้งภาควิชาและภาคนันทนาการ ได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้ท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่มีบรรยากาศชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมที่จัดให้ระหว่างอยู่ค่าย เช่น ประกวดการอ่านบทกวี การตอบปัญหาจากเรื่องที่อ่าน แข่งขันการเขียนเรื่องหัวข่าวหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องสั้น ฯลฯ

วิเชียร เกษประทุม (2543 : 219) ได้สรุปบทบาทของครูในการส่งเสริมการอ่านไว้ว่า ครูเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ในฐานะที่เป็นครู ครูจะต้องหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือจนติดเป็นนิสัย กล่าวคือ ให้เป็นนักอ่านมีเวลาว่าง ต้องหยิบ

หนังสือขึ้นมาอ่าน และอ่านอย่างเต็มใจ ไม่ต้องมีใครมาบังคับ ถ้าเราสามารถปลูกฝังเด็กให้เป็น
นักอ่านได้ ก็เชื่อได้ว่า เด็กจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้สมบูรณ์ขึ้น ดังนั้นครูจึงต้องหาวิธีการจัด
กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือ

ศิริอร อินทร์ตลาดชุม (2545 : 13) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูกับการส่งเสริม
การอ่านไว้ ดังนี้

1. การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมนักอ่าน โดยรับสมัครสมาชิกที่สนใจเข้าร่วม
กิจกรรม
2. รณรงค์ส่งเสริมการอ่าน ด้วยการให้ครูจัดหาหนังสือนิทานเรื่องสั้น ๆ
หนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์บทละครโทรทัศน์ซึ่งกำลังอยู่ในความนิยมของเด็ก ๆ ก็จะช่วยได้มาก
เพราะเป็นการกระตุ้นให้อยากอ่าน
3. การใช้นาฏการประกอบการสอน ตามปกตินักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะมี
ความสามารถในงานประดิษฐ์และกิจกรรมการแสดง มีความคิดสร้างสรรค์ มีพลังและจินตนาการ
4. การจัดนิทรรศการหนังสือหรือการปริทัศน์หนังสือ จะมีคุณค่าให้นักเรียน
สนใจการอ่าน อยากอ่านหนังสือ หรือทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในวงการหนังสือ
5. หมวดยุทธศาสตร์ห้องสมุดและมุมหนังสือของหมวดยุทธศาสตร์
6. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน โดยอาจให้ศึกษาค้นคว้า
แล้วจัดทำเป็นรายงานวิชาการ เช่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม สารคดีท่องเที่ยว ฯลฯ
7. การจัดกิจกรรมประกวดการอ่าน ทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ
8. การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
9. การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการอ่าน

ศรียรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2546 : 157-159) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนมีส่วนผลักดันให้เด็ก
อ่านหนังสืออย่างมาก ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุดได้ทุกวิชา
โดยร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ การกำหนดให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ ก็เท่ากับการ
บังคับให้นักเรียนไปอ่านหนังสือ เมื่อทุกวิชาทำเช่นนี้เด็กต้องอ่านหนังสือมากขึ้น จนกระทั่งเคยชิน
กับการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หากครูผู้สอนสอนโดยมิได้มุ่งเน้นให้นักเรียนอ่าน
และศึกษาค้นคว้า ไม่นานนิสัยรักการอ่านที่ปลูกฝังมาจากครอบครัวก็จะหมดไป นอกจากนี้แล้ว
ยังกล่าวถึงบทบาทของครูบรรณารักษ์ ไว้ดังนี้

1. การจัดห้องสมุดให้เร้าความสนใจน่าเข้าไป และมีเครื่องอำนวยความสะดวก
ในการใช้ห้องสมุด การจัดห้องสมุดให้เร้าใจน่าเข้าไปใช้ควรยึดหลักการจัดแบบ 5 ส คือ สวยงาม
สงบเงียบ สะอาดตา สะดวกใช้ และสบายใจ

- 1.1 สวยงาม ทำได้โดยการจัดให้เป็นระบบระเบียบดูเรียบร้อย ประดับ
ตกแต่งด้วยภาพต่าง ๆ ดอกไม้และต้นไม้แต่ไม่มากจนเกินไป

- 1.2 สงบเงียบ สร้างบรรยากาศที่สงบเงียบให้เกิดขึ้นในห้องสมุดเพราะ
การอ่านการศึกษาค้นคว้านั้นต้องใช้สมาธิอย่างมาก หากห้องสมุดอึกทึก ส่งเสียงปรึกษาหารือ

จนดั่งรบกวนคนอื่นจะต้องใช้ป้ายเตือนให้อยู่ในความสงบเงียบ หรือถ้าเป็นไปได้ควรจัดห้องสัมนาย่อยที่เก็บเสียงสำหรับให้ผู้ใช้ได้ใช้เมื่อต้องการปรึกษาหารือ

1.3 สะดวกใช้ การจัดวัสดุครุภัณฑ์ให้สะดวกในการใช้ จะช่วยให้ผู้ใช้มาใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น การจัดวัสดุครุภัณฑ์ห้องสมุดจะต้องมีการวางแผนและทดลองจัดหากมีปัญหาเมื่อจัดไปแล้วไม่สะดวกต่อการใช้ควรแก้ไขปรับปรุง อีกวิธีหนึ่ง คือ การจัดป้ายแนะนำที่อยู่ ลักษณะการจัดและวิธีใช้วัสดุห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ทำแผนการจัดหมวดหมู่หนังสือ ทำป้ายอธิบายวิธีการใช้บัตรรายการ การใช้ตราชื่อนวารสาร กฤตภาค จุลสาร และการรับบริการพิเศษอื่น ๆ ที่ห้องสมุดมี

1.4 สบายใจ สร้างบรรยากาศที่รู้สึกสบายใจด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ของผู้ให้บริการ จัดมุมสบาย ๆ สำหรับนั่งอ่านหนังสือพิมพ์หรือวารสาร จัดหาพัดลม เครื่องปรับอากาศ เพื่อบรรเทาความร้อน เป็นต้น

2. จัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด ทำเครื่องมือในการค้นหาข้อมูล ความรู้จากหนังสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น บัตรรายการที่ทันสมัย ตราชื่อนวารสาร บรรณานุกรม ฯลฯ บางห้องสมุดให้ความสะดวกโดยใช้คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังควรเขียนข้อแนะนำการใช้วัสดุห้องสมุดบางอย่างเพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้ พร้อมกับมีบริการตอบคำถามและบริการช่วยค้นคว้าแก่ผู้ใช้อย่างใกล้ชิด

3. จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เหมาะสมสำหรับจัดให้แก่แก่นักศึกษานั้นได้แก่ การเสนอหนังสือ การอภิปราย หรือโต้วาที การแสดงละคร การประกวด และการแข่งขัน

4. ประชาสัมพันธ์ห้องสมุดทุกรูปแบบและวิธีการ เพื่อจะทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบถึงความสำคัญของห้องสมุด และการใช้ห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสมกับที่ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ

สรุปได้ว่า ครูเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ในฐานะที่เป็นครู ครูจะต้องหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือจนติดเป็นนิสัย มีนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดโต้วาที จัดนิทรรศการ อภิปราย ประกวดอ่านบทร้อยแก้ว ร้อยกรอง หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหนังสือ เป็นต้น

ปัญหาการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา

ภุริภัทร ทิศร (2543 : 11) ได้กล่าวว่า ปัญหาการอ่านที่พบมากในปัจจุบันนี้ คือ

1. เด็กสมัยนี้ไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือ ซึ่งสิ่งที่เป็นสาเหตุให้เด็กไม่ชอบอ่านหนังสืออาจเป็นเพราะสื่อมวลชนด้านต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ เหล่านี้ล้วนแต่อำนวยความสะดวกให้เด็กเรียนรู้และทราบข้อมูลข่าวสารได้เร็ว จึงทำให้เด็ก ๆ สูญเสียเวลาที่ควรจะได้อ่านหนังสือบ้าง เด็กที่ไม่ชอบอ่านหนังสือจะทำให้มีผลต่อการพัฒนาสติปัญญาไปด้วย เช่นกัน
2. เด็กไม่รักการอ่าน การรักการอ่านเป็นค่านิยมในการสร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนของเด็ก

เด็ก

3. เด็กขาดวิจารณญาณในการอ่าน เป็นปัญหาที่เด็ก ๆ ไม่รู้จักเลือกหาหนังสือที่มีประโยชน์ บางคนจึงไปหลงมัวเมาอ่านแต่การ์ตูนญี่ปุ่นที่มุ่งแต่การต่อสู้และแก้แค้นกัน รวมทั้งการ์ตูนตลกหรือหนังสือตลกที่ไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

นันทิยา ตันศรีเจริญ (2545 : 26) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดความสามารถด้านการอ่าน ไว้ดังนี้

1. ขาดการกระตุ้นและส่งเสริมให้รักการอ่านตั้งแต่เยาว์วัย
2. ถูกเร่งตัดให้อ่านอย่างผิดวิธี
3. ต้องอ่านสิ่งที่ไม่ชอบ
4. สอนให้อ่านโดยขาดความพร้อม
5. ถูกบังคับให้อ่านโดยขาดความพร้อม
6. เด็กใช้เวลาทำสิ่งอื่น ๆ มากเกินไป เช่น โทรทัศน์ หรือเกมส์คอมพิวเตอร์

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545 : 8-9) ได้กล่าวถึง ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการอ่านในปัจจุบันไว้หลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวข้องกับครู ครูไม่เข้าใจวิธีการสอนอ่านอย่างแท้จริง ส่วนมากจะกำหนดวัตถุประสงค์ให้นักเรียนอ่านเรื่อง โดยไม่มีวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งถ้าครูสอนให้นักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่านในลักษณะต่าง ๆ ตามความสามารถนักเรียนก็จะนำวิธีการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการเรียน

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ซึ่งมาจากสังคมที่มีลักษณะแตกต่างกันและมีระดับความสามารถในการอ่านแตกต่างกันด้วย บางคนอาจมีปัญหาทางครอบครัว ไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่จากบิดามารดา ในทางตรงกันข้ามก็มีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่บิดามารดาและผู้ปกครองเอาใจใส่มากเมื่อมาอยู่ห้องเรียนเดียวกันระดับความสามารถในการอ่านและประสบการณ์ทางภาษาจึงย่อมแตกต่างกันทำให้ครูต้องพยายามจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะและความสามารถของแต่ละคน สภาพแวดล้อมทางครอบครัวมิใช่จะเป็นปัญหาสำหรับนักเรียนเท่านั้น บางคนยังมีปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีผลทำให้การอ่านไม่พัฒนาเท่าที่ควร

3. ปัญหาเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาการอ่านไม่เพียงพอ

จากปัญหาการส่งเสริมการอ่านที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การส่งเสริมการอ่านจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนบ้านหนองช้างเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาจึงควรหาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนอย่างจริงจัง

กลยุทธ์ในการพัฒนา

การพัฒนาดำเนินงานตามแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองช้างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

การสนทนากลุ่ม เป็นเทคนิคอันหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อันจะเป็นข้อมูลเพื่อไปดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณต่อไปการวิจัยแบบสนทนากลุ่มนี้มีลักษณะเป็นการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและเป็นอิสระในหัวข้อที่กำหนดให้ของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเลือกสรร ซึ่งมักจะมีจำนวนไม่เกิน 10 คน โดยในทางปฏิบัติจริง 8 คน กำลังเหมาะในวงการสนทนานั้นจะมีพิธีกร (Moderator) เป็นผู้ดำเนินการสนทนาให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการและเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดสาระจากการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและอยู่ในเทปบันทึกเสียงเพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อสรุปของหัวข้อวิจัยนั้น

ประเภทของการสนทนากลุ่ม

1. การสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจหาข้อมูล เป็นการศึกษาลักษณะที่ไม่เคยทราบมาก่อน
2. การสนทนากลุ่มเพื่อบำบัดรักษา เป็นการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการช่วยแก้ปัญหาชีวิตแก่กันและกัน
3. การสนทนากลุ่มเพื่อหาทัศนคติต่อปรากฏการณ์
4. การสนทนากลุ่มเพื่อการประเมินผลในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

องค์ประกอบของการสนทนากลุ่ม

1. สิ่งแรกที่ต้องทำในเรื่องของการสนทนากลุ่มคือ การกำหนดเรื่องที่จะทำการวิจัย
2. กำหนดตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องจากเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาสร้างเป็นคู่มือสนทนา
3. คู่มือสนทนา จากตัวแปรที่กำหนดไว้ นักวิจัยจะนำมาเรียบเรียงหรือจำแนกเป็นข้อย่อย จัดลำดับ ผูกเป็นเรื่องราวนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอนและสละสลวย เป็นลำดับความคิด
4. บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่มมีดังนี้
 - 4.1 พิธีกร เป็นผู้นำและกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางหัวข้อการวิจัย โดยให้ได้ข้อมูลที่จริงและมากที่สุดในเวลาที่กำหนด
 - 4.2 ผู้จัดบันทึก เป็นผู้จัดบันทึกคำสนทนาโดยย่อของกลุ่มทั้งหมด
 - 4.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป เป็นบุคคลที่คอยเอื้ออำนวยและให้ความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มขณะดำเนินการสนทนา

5. แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่ม การจัดกลุ่มพยายามที่จะให้ได้บุคคลซึ่งมีบุคลิกลักษณะและภูมิหลังใกล้เคียงกัน จึงจำเป็นต้องมีการเลือกบุคคลเพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
6. สถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดและจัดเตรียมสถานที่ที่จะทำกลุ่มสนทนาให้เหมาะสม นั่นคือ สงบเงียบ มีบรรยากาศดี แดดไม่ร้อน อากาศถ่ายเทได้สะดวก และจะต้องไปมาสะดวก ผู้ที่จะเข้าร่วมกลุ่มสนทนาจะต้องรู้จักดีทุกคน
7. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ให้ครบถ้วนทั้งกระดาษจดบันทึกและเครื่องอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง
8. อุปกรณ์เสริมการสนทนา เช่น เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว รูปภาพ เอกสารสิ่งพิมพ์ สิ่งของเหล่านี้จะช่วยให้บรรยากาศในการสนทนาราบรื่นดีขึ้น
9. การนัดหมายและการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนา จะต้องนัดหมายและชี้แจงในเรื่องที่จะมีการจัดสนทนากลุ่มให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกได้เข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อน เช่น หัวเรื่องที่จะสนทนาวัตถุประสงค์ของการสนทนาตลอดจนวัน - เวลา ที่จะมีการสนทนา
10. สิ่งของเพื่อสมนาคุณผู้เข้าร่วมสนทนา เป็นการขอบคุณที่ทุกท่านได้สละเวลาการทำงานมาร่วมคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การดำเนินการสนทนากลุ่ม

เมื่อสมาชิกกลุ่มมาพร้อมกันแล้ว พิธีกรก็เริ่มการสนทนาโดยสร้างความอบอุ่นเป็นกันเองเริ่มจากคำถามอุ่นเครื่องทั่ว ๆ ไปแล้วจึงนำเข้าสู่คำถามที่ได้กำหนดไว้ ในขณะที่พิธีกรและผู้ร่วมสนทนากำลังสนทนากัน เจ้าหน้าที่บันทึกการสนทนาก็จะจับตามไปด้วยประกอบกับต้องจดบันทึกเสียงการสนทนาไว้ด้วย เมื่อการสนทนาสิ้นสุดแล้ว พิธีกรจะต้องนำการพูดไปสู่ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้ร่วมกลุ่มต่อการสนทนาครั้งนั้นว่า ชอบหรือไม่ชอบ บรรยากาศในกลุ่มเป็นอย่างไรผู้เข้าเขียนรายงานสรุปความคิดเห็นของพิธีกรต่อการจัดประชุมกลุ่มนี้

การประมวลผลและวิเคราะห์ผล

ข้อมูลดิบที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะถูกบันทึกอยู่ในแบบจดบันทึกรายงานการสนทนา ม้วนเทปบันทึกเสียง และรายงานสรุปผลการสนทนา การถอดเทปจะถอดเป็นลายลักษณ์อักษรทุกคำพูด แล้วจัดทำเป็นบทการสนทนาประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกรายงานการสนทนาแล้ววิเคราะห์สาระจากบทสนทนานั้น เมื่อผู้วิเคราะห์มีความคิดเห็นในการแปลผลไม่ตรงกันและกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปเพื่อความกระจ่างในการเขียนรายงาน ผลการศึกษาเสนอแยกตามหัวเรื่องที่ศึกษาทั้งหมด กล่าวโดยสรุปถึงทัศนคติของกลุ่มที่มีต่อเรื่องนั้น แล้วยกคำพูดมาประกอบเพื่ออ้างอิง ส่วนในหัวข้ออื่น ๆ ก็คล้ายคลึงกับรายงานการวิจัยเชิงปริมาณ

ประโยชน์หรือข้อดีของการสนทนากลุ่ม

1. ทำให้ได้รายละเอียดลึกซึ้งซึ่งสามารถตอบคำถามประเภททำไมและอย่างไรซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถบอกได้ การวิจัยนี้มีได้มีขึ้นเพื่อใช้ทดแทนการวิจัยเชิงปริมาณแต่จะเป็นวิธีสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. ประหยัดงบประมาณและเวลามากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกรวิจัยเชิงปริมาณ
3. การสนทนากลุ่มจะช่วยบ่งชี้อิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมนั้นได้เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน
4. ผลการสนทนาของกลุ่มเล็กอาจใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มใหญ่ได้
5. ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะให้ภาพของลักษณะสังคม มิใช่ภาพเฉพาะ

รายบุคคล

6. สภาพของการสนทนากลุ่มช่วยเราให้เกิดข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน เพราะสภาพของกลุ่มซึ่งเกิดจากการเลือกสรรคนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองยอมเปิดเผยพฤติกรรมมากกว่าสัมภาษณ์

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ความหมายความสำคัญของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ประชุม โปธิกุล (2549 : 5-6) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 10 – 25 คน ซึ่งมีความสนใจหรือมีปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขได้มาปรึกษาหารือ ศึกษาค้นคว้าหรือวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน หรือเพื่อให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น

ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์ (2543 : 657-658) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นวิธีการฝึกอบรมที่เริ่มมีผู้นิยมใช้มากขึ้น โดยผู้เข้าประชุมมาปฏิบัติการจะมีประมาณ 10-25 คน มีความสนใจหรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษาวิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมกันทดลองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน โดยการดำเนินการจะต้องจัดเตรียมโครงการ วิทยากร ข้อมูล รวมทั้งสถานที่วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้ให้พร้อม และผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง”

นันทวัฒน์ สุขผล (2543 : 31) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติอยู่ โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากกว่าปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล เน้นการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการคิดและการปฏิบัติร่วมกันของผู้เข้าร่วมอบรม ควรจัดสถานที่การอบรมเป็นวงกลมหรือสี่เหลี่ยม ใช้เวลาประมาณ 1-1.30 ชั่วโมง”

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 3-147) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “หมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีระบบโดยเริ่มจากการให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้ว จึงให้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้บุคคลนั้นเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ร่วมกันแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานตลอดจนกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”

สมคิด บางโม (2548 : 93) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง การฝึกอบรมที่ผู้รับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติจริง โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้ พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ อาจเป็นการฝึกใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ประชุมเพื่อช่วยสร้างคู่มือ หรือประชุมเพื่อสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น การปฏิบัตินิยมให้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากกว่า การปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่”

จันทร์ธานี สงวนนาม (2548 : 55) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “มักใช้กับการฝึกอบรมกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกัน มาแลกเปลี่ยน ความคิดซึ่งกันและกันและแสดงวิธีปฏิบัติงานอย่างละเอียดคล้ายการทำแบบฝึกหัด หรือเป็นการ อบรมในภาพปฏิบัติภายหลังจากที่ผู้เข้ารับการอบรมได้ฟังบรรยายในภาคทฤษฎีแล้ว เพื่อช่วยให้ การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากขึ้น เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการเหมาะสมสำหรับทุก สถานการณ์ที่เห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมจะมีความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ได้มากขึ้น หากได้มีการ ปฏิบัติทดลองด้วยตนเองโดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้อาศัยคอยให้ความ ช่วยเหลือ หรือประสานงานเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมระยะสั้น ๆ และเมื่อการประชุมเชิง ปฏิบัติการสิ้นสุดลง ฝ่ายดำเนินการอบรมย่อมได้ผลงานจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนั้นตาม เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด”

วิจิตร อวาทกุล (2549 : 94) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า เป็นเทคนิคการประชุมที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดประสบการณ์ และเน้นหนักไปในการ นำไปใช้ไปปฏิบัติมากกว่าการพูดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือบรรยาย

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) คือ เทคนิคการประชุมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมที่มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งได้มาร่วมกันพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์โดยการฝึกปฏิบัติจริง

วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เพื่อทำความเข้าใจปัญหา
2. เพื่อสำรวจปัญหา
3. เพื่อพยายามหาข้อแก้ไขปัญหา
4. เพื่อศึกษาปัญหาด้วยการสอบถาม
5. เพื่อพิจารณาสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล
7. เพื่อส่งเสริมการศึกษารวมถึงการแก้ปัญหาและคิดค้นวิธีการต่างๆ

จากความสำคัญดังกล่าว การประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจัดขึ้นองค์กร อย่างเป็นเรื่อง

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2548 : 133) กล่าวว่า ว่าการฝึกอบรมหรือ การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสามารถของพนักงานใน องค์กรโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การสร้างประโยชน์แก่องค์กร ดังนั้น การฝึกอบรมหรือการประชุม เชิงปฏิบัติการจึงมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลเป็นสำคัญ เปลี่ยนให้เรียนรู้สิ่งใหม่ให้

สามารถมีทักษะในการทำงานใหม่ ๆ นั้นได้ การประชุมเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นระบบ (สมคิด บางโม, 2548 : 19)

ประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิชชุดา หุ่นวิไล (2548 : 239) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น การติดต่อประสานงาน ความสนใจในการปฏิบัติงานและจิตใจใฝ่งานดีขึ้นสามารถนำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานจนเกิดประสิทธิภาพ

2. การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการทำให้เกิดการประหยัดทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณเพราะการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้การปฏิบัติงานได้พัฒนาทักษะชำนาญงานมากขึ้นการทำงานมีความผิดพลาดน้อยลง

3. การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ลดเวลาในการเรียนงานน้อยลงเมื่อบุคลากรจะเริ่มปฏิบัติงานจะมีการแนะนำก่อน บุคลากรที่ได้รับการแนะนำมีความชำนาญแล้วจะสามารถปฏิบัติงานได้ทันทีและได้ผลดี ประหยัดเวลากว่าใช้บุคลากรที่ปฏิบัติงานและเรียนงานไปด้วยในเวลาเดียวกัน

4. ช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งไม่ต้องเสียเวลามาชี้แจงสั่งสอนในงานที่สั่งและการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังช่วยลดการทำงานล่วงเวลาน้อยลง เพราะการที่จะทำงานล่วงเวลานั้นเกิดจากความล่าช้า ไม่คล่องและไม่เข้าใจในการทำงานเป็นส่วนมาก

5. เป็นการแนะแนวทางในการก้าวหน้าของบุคคล กระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงาน นี้ก็ถึงความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะพื้นฐานโดยการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชุม โพธิกุล (2549 : 5-6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังนี้

1. ผู้เข้าประชุมได้รับประสบการณ์ตรง
 2. ผู้เข้าประชุมมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก
 3. ผู้เข้าประชุมได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และความท้าทายกับกลุ่มอื่น ๆ
- ผู้เข้าประชุมได้แนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานในหน่วยงานของตนในการเลือกใช้การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนานั้นให้พิจารณาจากกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีต้องวินิจฉัยสำรวจและหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการทำงาน
2. เมื่อต้องการศึกษากรณีนั้น ๆ ให้ลึกซึ้ง
3. เมื่อต้องการวางแผนไว้เพื่อกิจกรรมในอนาคต
4. เมื่อต้องการสร้างรูปแบบหรือแบบเรียน เช่น คู่มือการอบรม คู่มือในกิจกรรมต่าง ๆ

5. เมื่อต้องการสร้างปรัชญาในการทำงานขององค์กร

6. เมื่อต้องการประชุมระดับหัวหน้างานเพื่อปรึกษาหารือในการศึกษาประเด็น

ปัญหาที่เกี่ยวข้อง

ข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) คือ เปิดโอกาสให้แต่ละคนมีส่วนร่วมได้มากให้กลุ่มได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2548 : 29) ได้เสนอข้อดีของการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ไว้ดังนี้

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และได้ฝึกทักษะตามขั้นตอนกระบวนการทำงานที่ต้องกลับไปปฏิบัติจริง
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันและจากวิทยากรทำให้สามารถปรับปรุงการทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความมั่นใจที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติจริง
4. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันและวิทยากร
5. สร้างบรรยากาศในความร่วมมือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นกิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรในหน่วยงานเพื่อปรับปรุงพัฒนา ให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน สร้างบรรยากาศในการพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมาย ความสนใจร่วมกันมาแลกเปลี่ยนความรู้หรือรับฟังความคิดเห็นของผู้มีความรู้ ทดลองฝึกปฏิบัติจริงจนได้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ให้บังเกิดผลต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของหน่วยงานเป็นสำคัญ

3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ธาดาศักดิ์ วชิรปรัชญาพงษ์ (2540 : 17) ได้เสนอกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้เด็กอ่านหนังสือพร้อมกับมีกิจกรรม
2. ให้อ่านหนังสืออ่านเล่นที่เด็กชอบ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเนื้อเรื่องมาก
3. ผู้ใหญ่ต้องติดตามชี้แจงในสิ่งที่ถูกผิดเสมอ
4. ให้เด็กเลือกอ่านได้อย่างเสรี

สันทิต อินทริกานนท์ และคณะ (2542 : 39 – 40) ได้แนะนำวิธีการง่ายๆ ในการเร้าใจให้เด็กอ่านหนังสือ ดังนี้

1. การเล่านิทานให้เด็กฟัง เด็กๆ ชอบฟังนิทานกันทุกคน เมื่อฟังนิทานแล้วหากไม่จบ ก็อยากติดตามเรื่อง ครูก็แนะนำให้อ่านต่อเอง

2. เล่าเรื่องในหนังสือให้เด็กฟัง ซึ่งเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ เช่น เรื่องสัตว์ประหลาด ซึ่งถ้าเด็กสนใจจะสามารถไปหาอ่านเพิ่มเติมได้

3. แนะนำหนังสือแก่เด็ก ทั้งนี้โดยครูนำเอาหนังสือมาอภิปรายกันในชั้น พูดถึงสิ่งที่น่าสนใจ สิ่งที่เราควรรู้อื่นๆ เช่นนี้ จะทำให้เด็กรู้สึกอยากอ่านหนังสือเล่มนั้นๆ เพิ่มขึ้น
4. ให้เด็กดูหนังสือภาพ เด็กทุกคนชอบดูภาพ ฉะนั้นการให้เด็กดูภาพจากหนังสือจะช่วยให้เด็กมีความสนใจในหนังสือมากขึ้น มีความต้องการที่จะอ่านยิ่งขึ้น
5. ให้เด็กฟังวิทยุ ชมรายการจากโทรทัศน์ หรือดูภาพยนตร์ในรายการบางรายการที่มีเรื่องราวพาตพิงถึงเรื่องในหนังสือ เมื่อเด็กได้ฟังหรือได้ชมรายการนั้นๆ แล้วอยากทราบรายละเอียดก็จะหาหนังสือมาอ่านด้วยตนเอง

บันลือ พฤกษ์วัน (2542 : 134 – 135) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในการอ่าน
 - 1.1 การมีหนังสือดีๆ ที่จะให้เด็กอ่านนั้น คือ หนังสือดังกล่าวจะต้องผ่านการคัดเลือกอย่างดี มีหลายรสหลายแบบที่เด็กสนใจ
 - 1.2 เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดที่สำหรับอ่าน จัดหนังสือที่อยู่ในมุมหนังสือหรือในห้องสมุด ทั้งนี้อาจรวมทั้งความรู้จักจัดห้องเรียนที่จะให้เด็กมีโอกาสใช้ในการอ่านให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
 - 1.3 ครูและเด็กนักเรียน ควรจัดแสดงหนังสือต่างๆ ที่จะให้เด็กทราบ สนใจ ติดตามว่าหนังสือดี หนังสือใหม่ที่น่าสนใจสำหรับเด็กๆ สำหรับห้องเรียนเพิ่มขึ้นอย่างไร ครูอาจจัดป้ายนิทรรศการเขียนข้อความง่ายๆ เพื่อท้าทายให้สงสัยและอยากอ่านหนังสือนั้นๆ
2. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการรับรู้โดยตรง ได้แก่ การอ่านให้เด็กฟัง หรืออ่านบางส่วน บางตอน แล้วให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงออกด้วย โดยครูอ่านเสียงดังแล้วให้เด็กได้ดูภาพ ชวนสนทนาถึงเรื่องราวไปด้วย
 - 2.1 จัดหาหนังสือสำหรับการออกเสียง อ่านให้เด็กฟัง หรือให้เด็กมีโอกาสอ่าน อาจเป็นหนังสือภาพให้เด็กเลือกอ่านภาพเอง สิ่งที่เราควรระวังนั้น จะต้องกะเวลาให้พอดีกับช่วงความสนใจกับเด็กแต่ละวัยด้วย
 - 2.2 ใช้วิธีเล่านิทานสนุกๆ สั้นๆ ให้ฟังเป็นประจำ อาจเป็นเรื่องในหนังสือ ประกอบที่มีอยู่ในห้องเรียนก็ได้ และกระตุ้นให้เด็กสนใจอ่าน
 - 2.3 การใช้อุปกรณ์ในการช่วยเล่านิทาน โดยแสดงท่าทางตามที่ครูเล่า จะช่วยเพิ่มความสนใจและเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น
3. จัดกิจกรรมในการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก
4. การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เป็นการช่วยให้นักเรียนเกิดความสุขสนานกับหนังสือ เรื่องนั้นๆ ซึ่งเกินความสามารถที่เขาจะอ่านเอง ขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กมีความสนใจหนังสือเล่มนั้น และอาจเป็นแรงผลักดันให้เด็กพยายามที่จะอ่านได้เอง ทั้งยังเป็นแนะนำหนังสือที่ดีที่เด็กควรได้อ่านอีกด้วย ถ้าหากครูพยายามเลือกหนังสือให้กระจายเรื่องประเภทต่างๆ ก็จะทำให้เด็กรู้จักหนังสือประเภทต่างๆ มากขึ้น

แม้แนมมาศ ขวลิขิต (2549 : 223 – 224) ได้กล่าวถึงกิจกรรมส่งเสริมการอ่านซึ่งมีหลายแบบ ในที่นี้จะรวมกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจโดยทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกันไว้ 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมซึ่งเราใช้ประสาทสัมผัส หมายถึง กิจกรรมที่ชวนฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้ว่าที่ ที่เกี่ยวกับหนังสือการบรรเลงดนตรี และการร้องเพลงจากบทละครร้อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอรรถรสถ้อยคำนั้นนอกจากฟังเพราะแล้วยังทำให้มองเห็นภาพ ได้กลิ่น ทำให้รู้สึกอโรย ได้รู้สึกสัมผัสความร้อนหนาว ให้รู้สึกดีใจ เสียใจ เกลียดชัง รัก แซ่มซีน สงบ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมซึ่งเน้นให้รู้จักเพลิดเพลินในอรรถรส ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น ภาพ การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นแต่เมื่อจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

2. กิจกรรมที่เรารู้จักประสาทสัมผัส หมายถึง กิจกรรมที่ชวนให้ดู ฟัง ฟังนิจ และอ่าน ความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่างๆ อาทิ ภาพถ่ายภาพที่ตัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิบัติ เป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่างๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของ จะมีคำบรรยายอธิบายสิ่งที่แสดง สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงประวัติ (ตามความจำเป็น) มุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชม เช่นเดียวกับเสียง ภาพสิ่งที่แสดง ตลอดจนคำเขียนอธิบายภาพ นอกจากเรารู้จักสัมผัสแล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึกต่างๆ ด้วย

3. กิจกรรมซึ่งเราใช้ประสาทสัมผัสในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟัง และดูไปพร้อมๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน อาทิ เล่านิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ เล่านิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศนวัสดุประกอบฉายภาพนิ่งซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายแถบบันทึกเสียงและภาพสาธิตเทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เรียนเป้าหมายได้ร่วมด้วย กิจกรรมทำนองนี้จะช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสนุกและภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ตัวอย่าง เมื่อเล่านิทานแล้ว ก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่าทางประกอบ ให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งขันกันเล่าเรื่องที่ได้ฟังไปแล้ว ให้แข่งขันเรียบเรียงเรื่องที่ได้ฟัง หรือให้เขียนนิทานขึ้นใหม่ตามแก่นของนิทานที่ได้ฟังไปแล้ว ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร หรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน ให้ร่วมในวงสนทนา หรือโต้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ

อุทัยวรรณ ชิดสูงเนิน (2533 : 22 – 23) ได้สรุปการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมโดยครูจะเลือกหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับเด็ก แนะนำว่าหนังสือเล่มนั้นๆ คืออย่างไร สนุกตรงไหน และเลือกอ่านข้อความบางตอนที่น่าสนใจให้เด็กฟังด้วย

2. การแนะนำหนังสือ กระทำโดยครูจะเลือกหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับเด็ก แนะนำว่าหนังสือเล่มนั้นๆ ดีอย่างไร สนุกตรงไหน และเลือกอ่านข้อความบางตอนที่น่าสนใจให้เด็กฟังด้วย
 3. การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เป็นกิจกรรมที่ครูนำหนังสือที่เห็นว่าดีและเหมาะสมกับเด็กมาอ่านให้เด็กฟัง การอ่านไม่จำเป็นต้องอ่านวันเดียวจบเล่ม อาจอ่านวันละตอนก็ได้ข้อสำคัญคือ เรื่องที่อ่านต้องสนุก เด็กจึงจะสนใจฟัง
 4. การเล่าเรื่องในหนังสือ เหมาะสำหรับเด็กโต เป็นการเล่าเรื่องโครงเรื่องย่อๆ เพื่อจูงใจให้เด็กเห็นว่าหนังสือเล่มนั้นๆ น่าอ่าน
 5. การเล่นทายปัญหา การทายปัญหาควรเป็นปัญหาที่สามารถอ่านค้นคว้าได้จากหนังสือ เช่น ทายชื่อตัวละคร ทายชื่อเมือง ทายคำพูดตัวละคร เป็นต้น การทายปัญหาจะทำให้เด็กตื่นตัวและอ่านหนังสือ กิจกรรมนี้ควรมีรางวัลให้คนเก่งด้วย
 6. การให้เด็กเล่าเรื่องในหนังสือ กระทำโดยให้เด็กไปอ่านหนังสือมาคนละเล่มแล้วผลัดกันออกมาเล่าเรื่อง
 7. การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กอยากอ่านหนังสือ โดยครูหาหนังสือที่คิดว่าเหมาะสม หรือเป็นประโยชน์กับเด็ก นำมาจัดเป็นมุมหนังสือขึ้นภายในห้องเรียน การจัดกิจกรรมนี้ทางห้องสมุดโรงเรียนอาจนำไปจัดด้วยโดยการตกแต่งห้องสมุดให้นำเข้าไปอ่านหนังสือ
 8. การจัดนิทรรศการหนังสือเด็ก เป็นกิจกรรมของโรงเรียน โดยการติดต่อกับสำนักพิมพ์หรือห้างร้านต่างๆ ให้มาร่วมจัดนิทรรศการหนังสือเด็กในโรงเรียน หรือโรงเรียนอาจยืมหนังสือมาแสดงหรือจัดแสดงหนังสือเป็นครั้งคราวในห้องสมุด เพื่อเป็นการแนะนำให้เด็กได้เข้ามาอ่านหนังสือก็ได้
 9. การอภิปรายเรื่องในหนังสือ เป็นการสนทนาให้ความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ เพื่อให้เด็กได้เห็นข้อดีและข้อเสียของหนังสือ
 10. การพาเด็กไปชมนิทรรศการและการบรรยายเกี่ยวกับหนังสือ
 11. การจัดปาฐกถา ใต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ
 12. การจัดแสดงจากเรื่องในหนังสือ เป็นการแสดงละครในชั้นเรียนโดยเลือกเรื่องจากหนังสือ หรืออาจจะเป็นเรื่องบางตอนในแบบเรียนในชั้นเรียน จะทำให้เด็กสนุกสนานและสนใจหนังสือเพิ่มขึ้น
 13. การจัดชมรมเกี่ยวกับการอ่านในห้องสมุด โดยห้องสมุดโรงเรียนอาจจะกระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือ โดยการจัดชมรมนักอ่าน ประกาศสถิติผู้ยืมหนังสือมากที่สุดในรอบหนึ่งเดือนหรือในแต่ละภาคเรียน จะทำให้เด็กตื่นตัวในการอ่านหนังสือ
- พริ้มเพรา คงธนะ (2543 : 5) กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ การกระทำต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและประโยชน์ ตลอดจนจนความจำเป็นที่จะต้องอ่าน เกิดความเพลิดเพลินและเกิดความพยายามในการอ่านให้พัฒนาไปถึงระดับการอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย ลักษณะสำคัญของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านคือ ใฝ่ใจ จูงใจ กระตุ้น แนะนำให้ออยากรู้อยากเห็น มีความคิดที่เปิดกว้างจากการอ่าน และที่สำคัญคือ สร้างบรรยากาศ

การอ่านให้เกิดขึ้นทั้งในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ การเล่า นิทาน การเสนอหนังสือ การเล่าเรื่องจากหนังสือ การแนะนำหนังสือ การสนทนาเกี่ยวกับ หนังสือ การโต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ การจัดนิทรรศการหนังสือ การทายปัญหาจากหนังสือ เป็นต้น ผู้บริหารต้องกำหนดให้เป็นนโยบายที่ครูทุกคนต้องถือปฏิบัติในการส่งเสริมการอ่าน ในทุกวิชา จัดเวลาการอ่านทุกวัน สำหรับทุกคนในสังคม โรงเรียน สนับสนุนการสร้างบรรยากาศ จัดตารางวัลสำหรับผู้ชนะการประกวดต่างๆ เป็นต้น

ปฏิภัทร ทิศร (2543 : 12) ได้กล่าวถึงกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน ไว้ดังนี้

1. รณรงค์ส่งเสริมการอ่านด้วยการให้ครูจัดหาหนังสือนิทานเรื่องสั้นๆ หนังสือพิมพ์ ที่ตีพิมพ์บทละครโทรทัศน์ ซึ่งกำลังอยู่ในความนิยมของเด็กๆ ก็จะช่วยได้มาก เพราะเป็นการ กระตุ้นให้อยากอ่าน หรือแม้แต่การอ่านการ์ตูนก็สามารถช่วยให้เด็กรักการอ่านมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ ครูจะต้องพิจารณาเนื้อหาหนังสือการ์ตูนนั้นว่าให้ความคิดสร้างสรรค์และเขียนคำสะกดถูกต้อง หรือไม่

2. ครูสร้างสื่อการสอนโดยการตัดบทอ่านสั้นๆ จากหนังสือพิมพ์ในหน้าสำหรับ เยาวชนมาฉีกลงในแผ่น ส.ค.ส. ที่ใช้แล้ว เมื่อครูทำบทอ่านได้มากแล้วก็นำมาใส่กล่องไว้ให้ นักเรียนหยิบอ่านได้อย่างสะดวก บทอ่านสั้นๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กสนใจอยากอ่าน เพราะ ส.ค.ส. มีสีสันสวยงามและน่าสนใจ จึงเป็นแรงจูงใจให้หยิบมาอ่าน ทั้งนี้ครูจะต้องกระตุ้นบ้าง เช่นจัดการ แข่งขันอ่านอย่างย่อยๆ เพื่อสะสมคะแนน หากใครทำคะแนนได้สูงสุดก็จะได้รับรางวัลยอดนักอ่าน

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ เช่น

3.1 หยุดทุกอย่างเพื่ออ่าน ซึ่งอาจทำได้ในเวลาหลังพิธีหน้าเสาธง โดยให้ครู จัดเตรียมบทอ่านสั้นๆ ที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อนักเรียน ใช้เวลาอ่านประมาณ 3-5 นาทีการ เข้าค่าย การอ่านโดยครูและนักเรียนร่วมกันจัดเตรียมวางแผนโครงการในการทำกิจกรรมว่าการ เข้าค่ายการอ่าน นักเรียนควรจะมีภาระอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการอ่าน ข้อสำคัญต้องมีบรรยากาศที่ สนุกสนาน มีความสามัคคีและร่วมมือกันเป็นอย่างดี

3.2 การประกวดกิจกรรมยอดการอ่าน ก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ นักเรียนรักการอ่านได้เช่นกัน ซึ่งกิจกรรมนี้ครูจะเป็นผู้เชิญชวนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ อ่าน โดยกำหนดให้นักเรียนไปอ่านหนังสือทุกประเภทที่เห็นว่าเป็นหนังสือที่มีประโยชน์ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม หรือให้นักเรียนอ่านบทความจากหนังสือพิมพ์หรือวารสารต่างๆ ประมาณ 10 เรื่อง แล้วย่อเรื่องที่นักเรียนชอบมากที่สุด 1 เรื่อง กิจกรรมนี้ควรจะทำเป็นกลุ่มๆ ละ 3-7 คน โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เมื่อนักเรียนมีปัญหาครูก็จะแนะนำได้ ควรจะมีการพบปะ กันบ้างในกลุ่มของตัวเองเพื่อเล่าเรื่องที่ตนเองไปอ่านมาให้สมาชิกในกลุ่มฟัง

3.3 กิจกรรมประกวดเขียนคำขวัญในหัวข้อรณรงค์รักการอ่านก็เป็นอีกกิจกรรม หนึ่งที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านได้ อาจจะทำในงานสัปดาห์การใช้ห้องสมุดก็ได้ โดยรณรงค์ให้ นักเรียนทุกระดับชั้นส่งผลงานการเขียนคำขวัญเข้าประกวดแล้วมอบรางวัลแก่ผู้เขียนได้ดีมีความ เหมาะสมและไพเราะ

4. เชิญชวนให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการรักการอ่าน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542

5. ห้องสมุดจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยให้บรรณารักษ์ห้องสมุดนำหนังสือประเภทต่างๆ บรรจุลงในกระเป๋าแขวนไว้ตามจุดต่างๆ แล้วจัดที่นั่งให้นักเรียนได้นั่งอ่านกันอย่างสะดวก

ดาราภา ต้นครองจันทร์ (2545 : 8-10) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการสร้างนิสัยรักการอ่านในห้องสมุดไว้ดังนี้

1. เพลงพาเพลิน จัดบอร์ดเพลงฮิต มีภาพนักร้องที่เด็กๆ ชื่นชอบ มีหนังสือเพลงที่ทันสมัยทั้งแนวลูกทุ่ง ลูกกรุง สตริง เพลงประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และเพลงจริยศึกษา

2. ประสาทคำถาม ให้นักเรียนอ่านหนังสือแล้วดึงเนื้อหาหรือถามตอบจากหนังสือมาเขียนลงในกระดาษที่มีขนาดเท่ารูปถ่าย พร้อมทั้งวาดภาพระบายสี แล้วนำผลงานทั้งหมดใส่ในซองอัลบั้ม ตั้งชื่อเรื่อง ทำปกให้สวยงามผลงานของนักเรียนไปจัดวางไว้ในมุมปราสาทคำถาม

3. สารความรู้ ทำเพิ่มภาพการ์ตูนมีหน้าปกสีสวย สดใส ด้านในเป็นพยัญชนะ สระ ตัวสะกด วรรณยุกต์เพื่อให้เด็กเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินในการประสมสระ

4. รักภาพรักภาษา วาดภาพการ์ตูนประกอบคำ ระบายสี หรือตัดภาพการ์ตูนมาปะติดประกอบคำ แล้วนำมาใส่ไว้ในถุงพลาสติก รวบรวมใส่กล่องหรือกระเป๋าที่ตกแต่งให้สวยงาม สะดุดตา นักเรียนสามารถเรียนรู้คำโดยมีรูปภาพเป็นสื่อและสามารถนำไปเล่นเกมได้อีกด้วย (ควรมีจำนวนภาพประกอบคำประมาณ 400-500 ภาพ)

5. เรียนรู้ด้วยภาพ แบ่งกลุ่มให้นักเรียนไปซื้อภาพชุดการศึกษาตามที่กลุ่มตกลงนำมาตัดและปะติดในสมุดวาดภาพเล่มใหญ่ เขียนชื่อเรื่องและช่วยกันวาดภาพระบายสีให้สวยงาม แล้วนำผลงานของนักเรียนมาจัดวางบนชั้นให้น่าสนใจ

6. เก็บตกจากหนังสือพิมพ์ ตัดบทความจากหนังสือพิมพ์มาเย็บเข้าเล่มเป็นเล่มเล็กๆ ตัดสินด้วยเทปผ้าหลากสี จัดไว้ในมุมที่ตกแต่งไว้สวยสะดุดตา

7. ศัพท์านุกรมแปลงร่าง นำคำศัพท์พร้อมทั้งความหมายจากหนังสือศัพท์านุกรมเขียนลงในกระดาษแข็งที่ตัดเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ผนึกใส่ถุงพลาสติก รวบรวมใส่กระเป๋าที่ผูกโบว์สวยงาม

8. ขวดมหัศจรรย์ แจกกระดาษสีให้นักเรียนเขียน ความรู้ที่ได้อ่านจากหนังสือ นำกระดาษมาม้วนใส่ในขวดนมเปรี้ยวเล็กๆ โดยตัดกระดาษให้สูงกว่าปากขวดเล็กน้อย

9. ไม้พายวิเศษ เขียนประโยคสัญลักษณ์ลงบนไม้พายอันเล็กๆ ส่วนอีกด้านเขียนเฉลย สวมถุงพลาสติกมัดด้วยยางให้เหลือด้ามไม้พายไว้สำหรับถือ ผูกโบว์หลากสีทับเส้นยางเพื่อความสวยงาม

10. ชงแห่งชัยชนะ แจกกระดาษสีที่ตัดเป็นผืนธงเล็กๆ ให้นักเรียนเขียนความรู้ที่อ่านจากหนังสือลงในกระดาษ แล้วนำผืนธงหลากสีมาทากาวติดกับด้ามไม้ไผ่ รวบรวมปักไว้ในถังทราย

11. คณิตคิดสนุก เขียนแนวความคิดคณิตศาสตร์และแบบฝึก 4-5 ข้อ ลงในกระดาษวาดภาพการ์ตูน ระบายสีประกอบ ฝึกใส่ถุงพลาสติก วางไว้ให้นักเรียนฝึกคิดเลข

12. ย่อแล้วจะ ให้นักเรียนอ่านนิทานคนละ 1 เล่ม แล้วย่อให้เหลือ 7-10 บรรทัด โดยให้ได้ใจความครบถ้วน พร้อมทั้งข้อคิดที่ได้คัดลงในกระดาษวาดเขียนเล่มเล็ก โดยวาดภาพประกอบนิทาน 1 ภาพ ระบายสีให้สวยงาม ด้านหลังให้นักเรียนตั้งคำถามจากนิทาน ด้านหน้า 3-5 ข้อ วาดภาพประกอบคำถามให้สวยงาม ฝึกใส่ถุงพลาสติกวางไว้ให้แลกเปลี่ยนกันอ่าน

13. ร้อยแก้วร้อยกรองของหนู ให้นักเรียนเขียนร้อยแก้วร้อยกรองประกอบภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของระดับชั้น เช่น นักเรียนชั้น ป.4 ให้แตงนิทานส่งเสริมคุณธรรมคนละ 1 เรื่อง มีความยาวประมาณ 7-10 บรรทัด โดยไม่ให้เค้าโครงเรื่องซ้ำกับหนังสือที่ขาย แล้วคัดลงในกระดาษวาดเขียนเล่มเล็ก วาดภาพประกอบนิทานให้จบในแผ่นเดียว ฝึกใส่ถุงพลาสติกวางไว้ให้แลกเปลี่ยนกันอ่าน

14. พี่เขียนน้องอ่านเบิกบานใจ ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่งนิทานเป็นเล่มมีความยาวเนื้อเรื่อง 6 หน้า ทุกหน้ามีภาพประกอบ มีปกนอก มีปกใน มีคำนำ และทุกเรื่องต้องมีข้อคิดหรือคติเตือนใจ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือนิทานส่งเสริมคุณธรรม นิทานส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และนิทานพื้นบ้าน

15. โทรฟรี นำโทรศัพท์ที่ชำรุดแล้วมาวางคู่กับสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ จัดตกแต่งโต๊ะโทรศัพท์ด้วยแจกันดอกไม้ วาดภาพการ์ตูนและเขียนป้ายว่าที่นี้โทรฟรี การค้นหาชื่อผู้ใช้โทรศัพท์ของนักเรียนจะเป็นพื้นฐานในการใช้พจนานุกรมต่อไป

สุมณฑา พรหมบุญ (2549 : 4) ได้เสนอแนะกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครู และพ่อแม่ จะต้องช่วยกันสำรวจสิ่งต่างๆ 6 ประการ ดังนี้

1. พยายามค้นหาประเภทหนังสือที่ลูกใจเด็ก เด็กแต่ละคนจะถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการบังคับให้เด็กอ่านหนังสือที่เขาไม่ชอบ หรือไม่สนใจ เป็นการปลูกฝังความเกลียดชัง จึงไม่ควรทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มแรกเช่นนี้

2. พ่อแม่ หรือครู ควรใช้เวลาแก่การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เพราะอาจจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กรักการอ่านได้ การอ่านให้เด็กฟังก่อนนอนจะช่วยฝึกนิสัยรักการอ่านให้เด็กเป็นอย่างดี วิธีอ่านที่มีชีวิตชีวา และสื่อความหมายให้เหมาะแก่วัย จะเป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจของเด็ก ให้เด็กอยากอ่านเองในเวลาต่อไป

3. ควรมีโอกาสให้เด็กอ่านหนังสือที่เด็กเป็นผู้เลือกเอง ทั้งเป็นกิจกรรมการร่วมกันหรือต่างคนต่างอ่านเงียบๆ และใช้เวลาไม่ยาวนานนัก ในระหว่างเรียนหรือก่อนเลิกเรียนเพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน โดยไม่จำเป็นต้องมีการวัดผลในเรื่องที่เด็กอ่าน

4. ควรมีกิจกรรมการอ่านหนังสือภายในครอบครัว เด็กจะรักการอ่านเมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่าง สมาชิกในครอบครัวชอบอ่านหนังสือ จำนวนหนังสือในบ้านไม่ใช่สิ่งสำคัญในการฝึกนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก เพียงแค่หนังสือพิมพ์รายวันก็ฝึกนิสัยรักการอ่านได้

5. ห้องสมุดโรงเรียนควรมีมุมที่แยกสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และมีหนังสือที่เลือกสรรอย่างดี มีความหลากหลายและเขียนขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

6. อาจมีเด็กส่วนน้อยจำนวนหนึ่ง มีความบกพร่องทางการอ่าน โดยอาจมีสาเหตุมาจากทางด้านจิตใจ หรือร่างกาย เด็กกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว โดยขอให้ครูและผู้ปกครองอย่าเพิ่งรีบด่วนลงความเห็นว่าเด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญาด้านอื่น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั้น ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูได้ใช้รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการอ่าน นอกจากนี้จะต้องมีการส่งเสริมในด้านการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อประโยชน์อันสูงสุดแก่เด็กส่งผลให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นขึ้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)

คำว่าคุณภาพ (Quality) มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน Crosby กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง สอดคล้องกับข้อกำหนด ส่วนจูรันและกรินา (Juran and Gryna) กล่าวว่า เหมาะสมกับการใช้งาน วิลคินสันและวิทเชอร์ (Wilkinson and Witcher) กล่าวว่า คุณภาพต้องตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง ปัจจุบันคุณภาพก็คือความพึงพอใจ ความมั่นใจของผู้ใช้ ไคเซ็น (Kienzen) คุณภาพ หมายถึง อะไรก็ได้ที่สามารถปรับปรุงได้ คุณภาพไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการเท่านั้นแต่จะรวมไปถึงการทำงานของคน การทำงานของเครื่องจักร ระบบวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2549 : 12 - 16)

คุณภาพในทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตรการบริหารคุณภาพ เป็นการจักระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานได้สร้างความพึงพอใจความประทับใจ และความมั่นใจแก่ลูกค้า ทั้งภายในและภายนอก สามารถแบ่งระดับการดำเนินงานตามระดับของบุคลากรได้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การบริหารคุณภาพ หมายถึง การกำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้าง ๆ ในการดำเนินการ ซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียน
2. การจัดการคุณภาพ หมายถึง การนำนโยบายคุณภาพมากำหนดให้เป็นเป้าหมายคุณภาพ จากนั้นจะต้องกำหนดเป็นแผนคุณภาพ สำหรับการดำเนินงานต่อไป ซึ่งจะเป็นภารกิจของผู้บริหารระดับรองลงมา

3. การดำเนินการให้เกิดคุณภาพ หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติให้เป็นผลงาน เป็นไปตามแผนคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบ ติดตาม ปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการป้องกัน ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นภารกิจของผู้ปฏิบัติในแต่ละสายงาน

การบริหารคุณภาพต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี เปรียบเสมือน การประสานเสียงดนตรี (โคเชิน) ซึ่งจำเป็นต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ จังหวะ ในการเล่นดนตรีโทนเสียง และการประสานเสียง ผู้บริหารต้องมีความจริงจังและมุ่งมั่นมี การทบทวนของฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอ และแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารคุณภาพนี้ จะมีการกิจหลัก 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan - P)

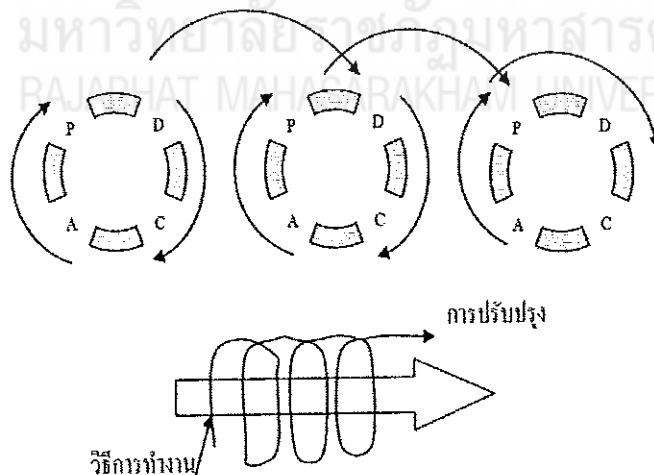
ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do - D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check - C)

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act - A)

ขั้นตอนทั้ง 4 นี้ จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเขียนได้ว่า Plan - Do - Check - Act หรือ PDCA ซึ่งเหมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่ง เรียก วงจรเดมมิ่ง (The Deming Cycle) วงจรหรือวงล้อ PDCA ก็คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานให้เสร็จอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้โดยใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารอย่างต่อเนื่อง ในการติดตาม ปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย ดังแผนภาพที่ 1

การกำหนดระดับคุณภาพสูงขึ้น

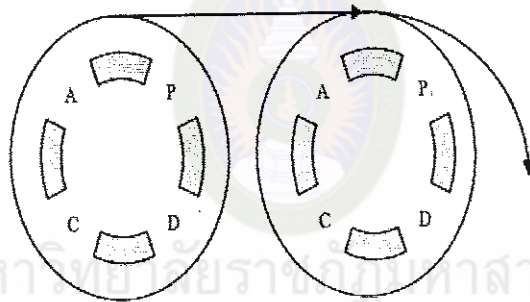

แผนภาพที่ 1 วงจร PDCA ของเดมมิ่ง

จากแผนภาพที่ 1 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามวงจร PDCA จะหมุนวนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าแต่ละวงรอบของการดำเนินงานตามวงจรตั้งแต่

การกำหนดแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง
กิจกรรมจากการตรวจสอบผลการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Act) ซึ่งวงจรต่อเนื่องนี้
จะมีการปรับกิจกรรมหรือวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักทดสอบทาง
การศึกษา, 2549 : 12 - 16)

ดังนั้นวงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA จึงเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ได้
เป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมคุณภาพ หรือการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา เพราะการ
ควบคุมคุณภาพการเรียนการสอนต้องอาศัยกระบวนการวางแผนการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการ
ดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องกระทบกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย
ทั้งบุคคลที่ได้รับประโยชน์และบุคคลที่สูญเสียประโยชน์ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ
และกระบวนการ PDCA ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับว่ามีการดำเนินงานที่รอบคอบ เชื่อถือได้
ว่าปฏิรูปการศึกษาตามกระบวนการดังกล่าวจะเป็นจุดกลางของการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้ทุก
ฝ่ายได้รับประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้การควบคุมคุณภาพการบริหารด้วยวงจร PDCA สามารถสรุป
เป็นแผนภูมิได้ ดังแผนภาพที่ 2

P = กำหนดแผน	A = หากบรรลุแผนให้รักษามาตรฐานไว้
D = ทำตามแผนที่กำหนด	P = วางแผนใหม่ ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น
C = ตรวจสอบผลกับแผน	D = ทำตามแผนที่กำหนด
A = หากไม่บรรลุแผนให้หาสาเหตุ และวางแผนใหม่	C = ตรวจสอบผลกับแผน
	A = หากไม่บรรลุแผนให้วางแผนแก้ไขใหม่

แผนภาพที่ 2 การควบคุมคุณภาพการบริหารด้วยวงจร PDCA

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan)

การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมา
ในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (Do) แผนที่ดีมีลักษณะ 5 ประการ

1. มีความเป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง (Realistic)
2. สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย (Understandable)
3. สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานได้ (Measurable)

4. สามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Behavioral)
5. มีประสิทธิผลจากการปฏิบัติตามแผนในระดับสูง (Achievable)

ขั้นตอนการวางแผน

1. กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
3. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้อง

แม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ ดังนี้

1. การวางกำหนดการ มีดังนี้
 - 1.1 การแยกแยะกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำ
 - 1.2 กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
 - 1.3 การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ
2. การจัดแบบแมทริกซ์ (Matrix Management) การจัดแบบนี้สามารถดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ
3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงานมีดังนี้
 - 3.1 ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำนั้น ๆ
 - 3.2 ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจอันเหมาะสม ในการปฏิบัติงานด้วยความยืดหยุ่นภายใต้ขีดจำกัดที่ระบุไว้
 - 3.3 สอนให้ผู้ร่วมงานฝึกกระบวนการทางความคิด โดยการฝึกฝนด้วยการทำงานมีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.3.1 อธิบาย / แสดงให้เห็นว่าทำอย่างไร
 - 3.3.2 ให้ผู้เข้าอบรมได้ลองปฏิบัติจริง
 - 3.3.3 ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนขณะกำลังฝึกสอน
 - 3.3.4 ยอมรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น เพื่อนำมาให้ผู้ร่วมงานได้ปรับปรุงงาน
 - 3.3.5 ใช้เอกสารการวางแผนเป็นอุปกรณ์ในการสอน ให้มีรางวัลแก่ทุกคนที่

ให้คำแนะนำในการปรับปรุง ดังนี้

- 1) พัฒนาให้เป็นคนมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน
- 2) พัฒนาจิตใจรักการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
2. รวบรวมข้อมูล
3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับ ในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

4. การรายงานและเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาด หรือความล้มเหลว ดังนี้

4.1 รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

4.2 รายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act)

ผลของการตรวจสอบ หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตาม เป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ ดังนี้

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปตามเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

2. ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นซ้ำอีก ในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการ ดังต่อไปนี้

2.1 การย้ายนโยบาย

2.2 ปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

2.3 ประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา,

2549 : 12 – 16)

การประชุมแบบมีส่วนร่วมแบบ AIC

ความหมายของการประชุมแบบมีส่วนร่วม

ประกอบ คุณารักษ์ (2547 : 4) กล่าวว่า กระบวนการ A-I-C เป็นการประชุมที่มีวิธีการ และขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ข้อมูล ข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจของสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และ ศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการประชุมที่ระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทาง ในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เมื่อดำเนินการถูกขั้นตอน ผลงานที่ได้มาจากความคิดของผู้เข้าร่วม ประชุมทุกคน

ทองหล่อ เดชไทย (2549 : 16) กล่าวว่า กระบวนการ A-I-C เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ กลุ่มคนหรือประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การระดมความคิดเห็นในการพัฒนาและวางแผน หาแนวทางแก้ไขปัญหาใน เชิงสร้างสรรค์

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2549 : 43-44) กล่าวว่า กระบวนการ A-I-C เป็นการ เรียนรู้กระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ที่เอื้อให้เกิดการระดมความคิดเห็น ในการกำหนดทิศทาง ของการพัฒนา พลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กรชุมชน และสังคมที่สำคัญและเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนสังคม ได้แก่

1. พลังความรักและความซาบซึ้งเข้าใจ (Appreciation)

2. พลังความคิด และการมีปฏิสัมพันธ์ (Influence)

3. พลังความพยายาม และการควบคุมจัดการ (Control)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2545 : 77) ได้ให้ความหมายของการประชุมแบบ A-I-C ว่าเป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ที่การระดมสมองทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา/ขีดจำกัด ความต้องการ/และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ งานที่ได้จากการประชุมมาจากความคิดของทุกคน

ประเวศ วะสี (2540 : 41-50) ได้กล่าวถึง กระบวนการ AIC ว่า “บุคคล/กลุ่มคนมีความคิดความเข้าใจกันคนละทิศทาง มุ่งหมาย และปฏิบัติกันไปคนละอย่าง แต่ผลที่เกิดขึ้นกระทบ และมีอิทธิพลต่อกัน (Influence) หากไม่มีการควบคุม (Control) จะไม่เกิดความพอใจและไม่เห็นคุณค่า (Appreciation)” เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เป็นการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ขีดจำกัดความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ

สมปอง อภินันท์ (2547 : 23-24) ได้กล่าว การดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมแบบอย่างสร้างสรรค์ (AIC) มีหลักการดังนี้

1. การบวนการ AIC เป็นการระดมพลังสร้างสรรค์ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1.1 ความรู้สึกสามัคคีของคนในสังคม เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในการอยู่ร่วมกัน

1.2 สถาบันที่ทำให้ทุกคนได้มาอยู่ร่วมกันเป็นแกนกลางของการพัฒนาทุกคน โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่จะพัฒนาสถาบันนั้น ๆ ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความสุข

1.3 การพัฒนาเป็นการพัฒนาองค์รวม ไม่ได้มุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งมองเป้าหมายของการพัฒนาอย่างมีความสัมพันธ์กัน

2. กระบวนการมีแนวคิดที่ว่า พลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวบุคคล กลุ่มคนมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พลังนี้คือ

2.1 พลังความรัก ความซาบซึ้งและเข้าใจซึ่งจะทำให้เกิดความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน เป็นมิตร เห็นคุณค่า

2.2 พลังความคิด ความซาบซึ้งและเข้าใจ เป็นการคิดริเริ่มสร้างสรรค์วิเคราะห์สังเคราะห์ โดยใช้ปัญญาแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน เห็นร่วมกัน

2.3 พลังความพยายาม การจัดการที่มีการควบคุม ทำให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา แสดงความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะปฏิบัติภารกิจที่อยูในการดูแลรับผิดชอบของตนเอง

กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control)

เป็นกระบวนการบริหารที่พัฒนาขึ้นใหม่โดย บิล สมิท (Bill Smith) และทูริซาโต้ (Tuird Sato) แห่งสถาบัน ODI (Organizing For Development Institute) กรุงวอชิงตันดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสมิทและซาโต้ พบว่าทฤษฎีและวิธีการบริหารต่าง ๆ ที่มีมาก่อนมักเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการหรือองค์กรเดียว ๆ นำไปใช้กับการพัฒนางานไม่ได้ผล ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ยิ่งยากสลับซับซ้อนมากกว่างานเชิงเดี่ยวเหล่านั้นมาก เพราะมีบุคคลองค์กรเกี่ยวข้องหลายมิติ เช่น งานพัฒนาชนบทมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กร สถาบัน และบุคคล

ต่างก็มีความเข้าใจ และวัตถุประสงค์วิธีการและการเรียนรู้ต่างกัน ควบคุมกันไม่ได้ แต่มีผลกระทบต่อบริษัททั้งหมัดการบริหารและการจัดการของแต่ละองค์กรหรือสถาบันจึงไม่มีพลังเพียงพอที่จะทำให้ระบบเคลื่อนไปในทิศทางที่เป็นคุณ จึงมีความจำเป็นที่องค์กรประกอบทุกส่วนในระบบต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์จากการปฏิบัติจริง (Interactive Learning Through Action) ระบบทั้งระบบจึงมีพลังสร้างสรรค์เพียงพอที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นคุณ

วิธีการที่จะทำให้ระบบเข้ามาทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงมิติทางสังคมจิตใจ วิทยาศาสตร์ และบริหารจัดการ วิธีนี้ได้นำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ในหลายประเทศ และพิสูจน์ว่าทำร่วมในการวางแผน (ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย, ม.ป.ป. : 15 - 16)

การนำกระบวนการ AIC ไปใช้ในการประชุมปฏิบัติการ มีจุดเด่น กล่าวคือ เป็นการประชุมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) เป็นการประชุมปฏิบัติการเพื่อการวางแผน (Planning Workshop) ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีส่วนร่วมสูง (Highly Participative) ใช้ความเป็นประชาธิปไตยมาก (Highly Democratic) และให้เกียรติและโอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน (Equal Status Opportunity) ดังนั้นกระบวนการ AIC จึงเป็นกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสและเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการขององค์กร และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กิจกรรมการประชุมแบบ AIC ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ (ประกอบ คุณารักษ์, 2547 : 130 - 134)

1. ขั้นการสร้างความรู้ (Appreciation : A) คือขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วง A1 เป็นการร่วมกันสรุปสภาพและวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์กรในปัจจุบัน และช่วง A2 ซึ่งเป็นการร่วมกันกำหนดอนาคตขององค์กรว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางใด
2. ขั้นการสร้างยุทธศาสตร์พัฒนา (Influence : I) คือขั้นตอนการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาองค์กรและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วง I1 เป็นการร่วมกันคิดโครงการว่าจะจัดทำและกำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และช่วง I2 เป็นการจัดลำดับความสำคัญของโครงการหรือขั้นตอนการพัฒนา
3. ขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) คือการนำวิธีการที่สำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนามากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดว่าทำอะไร มีหลักการ เหตุผล และเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใช้งบประมาณเท่าไร จากแหล่งใด และรายละเอียดอื่นๆตามที่ควรระบุไว้ แบ่งเป็น 2 ช่วงเช่นกันคือ ช่วง C1 การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ และช่วง C2 การตกลงรายละเอียดในการดำเนินงานการนำกระบวนการ AIC มาใช้ในการประชุมองค์กร มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 สสำรวจสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (A1) ผู้นำหรือตัวแทนผู้นำองค์กร นำเสนอภาพอดีตขององค์กร ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนสะท้อนความเป็นจริงขององค์กรในปัจจุบันและบันทึกไว้แล้ว สมาชิกแต่ละคนจะนำเสนอภาพในปัจจุบันขององค์กรให้เพื่อนสมาชิก ฟัง โดยไม่มีการวิพากษ์ วิจารณ์ แต่สอบถามรายละเอียดได้ ทำให้ได้สภาพรวมขององค์กร

ขั้นที่ 2 กำหนดสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคต (A2) ผู้ร่วมประชุมแต่ละคนจินตนาการถึงภาพองค์กรที่อยากจะเห็นในอนาคต แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในอนาคต แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็ก จากนั้นรวมภาพในจินตนาการของผู้เข้าร่วมประชุม รวมเป็นภาพสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคตที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความต้องการร่วมกัน

ขั้นที่ 3 คิดค้นวิธีการที่สำคัญที่จะทำให้ได้สภาพที่มุ่งหวังหรือยุทธศาสตร์พัฒนา (I1) ผู้เข้าร่วมทุกคนคิดยุทธศาสตร์ว่า ถ้าจะไปให้ถึงเป้าหมายขององค์กรในอนาคตจะต้องทำกิจกรรมหรือโครงการอะไรบ้าง เพื่อคิดค้นทำกิจกรรมพัฒนาที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเขียนกิจกรรมหรือโครงการการพัฒนาเพื่อเสนอให้กลุ่มพัฒนา ให้เวลาผู้เข้าร่วมประชุมคิดเป็นการส่วนตัวประมาณ 10-15 นาที ต่อจากนั้นเข้ากลุ่มเพื่อเสนอความคิดเห็นที่มีเหตุผลว่าจำเป็นอย่างไร และส่งตัวแทนนำเสนอ

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ผลกระทบและการจัดลำดับความสำคัญ (I2) ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดในที่ประชุมใหญ่ พิจารณายุทธศาสตร์แต่ละข้อจะกระทบบุคคล หน่วยงาน องค์กรใดบ้าง ต่อจากนั้นให้ร่วมกันพิจารณายุทธศาสตร์ ให้ผู้เข้าประชุมร่วมกันเลือกกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด 3 หรือ 5 ยุทธศาสตร์ตามความเหมาะสม แล้วรวมคะแนนกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมประชุมเลือกตามลำดับคะแนนมากที่สุด

ขั้นที่ 5 การแสวงหาผู้รับผิดชอบ (C1) นำกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ที่ผู้เข้าร่วมประชุมเลือกดำเนินการมาพิจารณามอบหมายภารกิจ เปิดโอกาสให้ทุกคนเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจและมีความรู้ความสามารถเหมาะกับกิจกรรมนั้น

ขั้นที่ 6 ทำแผนการดำเนินงาน (C2) นำยุทธศาสตร์แต่ละข้อมาทำแผนดำเนินการ (Action Plan) ว่าใคร (ผู้รับผิดชอบ) จะทำอะไร(กิจกรรม) เมื่อใด (กำหนดเวลา) ได้ผลอย่างไร (เป้าหมาย) จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ใช้งบประมาณจากที่ใด ใครบ้างที่จะช่วยทำ เพื่อใครและใครได้ประโยชน์ จากนั้นนำเสนอแผนดำเนินการในที่ประชุมใหญ่ให้ได้ข้อยุติ

เมื่อพิจารณาขั้นตอนของกระบวนการ AIC ข้างต้น จะพบว่ามีขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ การแบบมีส่วนร่วมอยู่ด้วย ที่เห็นชัดเจน คือในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างความรู้มีการดำเนินการกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมประชุมทุกคนให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ และร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นกิจกรรมในเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ว่าเป็นอย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นบ้างแล้วบรรยายสภาพที่เป็นอยู่นั้นให้ทราบหรือมีอีกทางหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าคืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติ แนวคิดหรือ

เจตคติ โดยเน้นเรื่องราวในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ในขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางในการพัฒนาที่มีการดำเนินกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันคิดโครงการที่จะทำและกำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันจัดความสำคัญของโครงการที่คิดขึ้นมานั้นถือ ได้ว่าเป็นกิจกรรมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยแบบนี้มุ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ นำมาแก้ไขสภาพการทำงานให้ดีขึ้น

ทองหล่อ เดชไทย (2549 : 43) กล่าวว่า กระบวนการ A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ที่การระดมสมองทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา/ขีดจำกัด ความต้องการ/และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ งานที่ได้จากการประชุมมาจากความคิดของทุกคน

ความหมาย

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชม (Appreciate) ความคิดเห็นความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเข้าใจในประสบการณ์ สภาพ และขีดจำกัดของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน จึงไม่รู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออกตามที่เป็นจริงเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ดีมีเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วมกันและความรู้สึกเป็นเครือข่าย เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

Influence คือ การใช้ประสบการณ์ /ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ / ยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์/อุดมการณ์ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการถกเถียงด้วยเหตุผลทั้งในประเด็นที่เห็นด้วยและขัดแย้งจนได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์/วิธีสำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการ โดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจทำให้เกิดพันธะสัญญาข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตน (Control) ให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม

เทคนิค / วิธีการ

กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อเป็นการสะท้อนประสบการณ์ในอดีต/สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของตนก่อน นำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว การวาดภาพเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกสะท้อนสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจออกมาอย่างแท้จริง บางเรื่องราวที่ไม่สะดวกใจที่จะพูดโดยเปิดเผยก็สามารถสะท้อนออกมาเป็นรูปภาพหรือสัญลักษณ์รูปทรง/สี แทนการพูด/เขียนหนังสือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถซักถามข้อมูลความหมายจากภาพได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ใช้เป็นสื่อกระตุ้นให้สมาชิกที่ไม่ค่อยกล้าพูดได้ร่วมอธิบายความคิด/ประสบการณ์ของตน การวาดภาพช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองการรวมภาพความคิดของแต่ละคนเป็นภาพรวมของกลุ่ม ทำได้ง่าย

และเป็นรูปธรรมกว่าการพยายามรวมแนวคิดของแต่ละคนโดยการอภิปรายหรือการเขียน และเป็นสื่อถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการสร้างกรอบความคิดตามภาพของกลุ่ม

โดยทั่วไป ผู้ใหญ่มักกังวลว่าไม่มีความสามารถในการวาดภาพ จึงควรชี้แจงว่าการวาดภาพไม่เน้นความสวยงาม หากแต่เน้นถึงความหมายที่ปรากฏออกมาเป็นภาพ ผู้วาดอาจใช้สีเป็นสัญลักษณ์แทนภาพเหมือนก็ได้

ประเวศ วะสี (2540 : 41-50) กล่าวถึงกระบวนการ AIC ว่า “บุคคล/กลุ่มคนมีความคิดความเข้าใจกันคนละทิศทาง มุ่งหมาย และปฏิบัติกันไปคนละอย่าง แต่ผลที่เกิดขึ้นกระทบ และมีอิทธิพลต่อกัน (Influence) หากไม่มีการควบคุม (Control) จะไม่เกิดความพอใจและไม่เห็นคุณค่า (Appreciation)” เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เป็นการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ชี้ดจำกัดความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ งานที่ได้จากการประชุมจากความคิดของทุกคนเป็นทฤษฎีของ บิลท์สมิท (Bill Smith) และทูริตซาโต้ (Turid Sato) ซึ่งมีอยู่ 3 ช่วง คือ

1. ช่วงซาบซึ้งคุณค่า (Appreciation) : A ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติภารกิจทั้งหมด (อาจจะแบ่งกลุ่มย่อย ๆ ละครัน) คิดเห็นจินตนาการ อยากเห็นสิ่งที่ตั้งมออะไรเกิดขึ้น มีกติกากว่าห้ามวิพากษ์วิจารณ์ สิ่งที่คนอื่นให้ความเห็นแต่ละคนต้องการเคารพและเห็นค่าของความคิดเห็นของคนอื่น ทุกคนมีอิสรภาพ มีคุณค่า มีความสุขมีความรักกัน ความเข้าใจต่อการปฏิบัติงานตามโครงการ/โครงการ ด้านปัจจัยปัจจัยด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตปัจจัย ผลการดำเนินการปรับปรุงพัฒนางานการติดตามผล สิ่งที่ทุกคนพูดมาเมื่อร้อยเรียงขึ้น ก็คือ นโยบายของระบบ เป็นนโยบายที่คนในระบบช่วยกันสร้างขึ้นไม่ใช่คนนโยบายที่ผู้เชี่ยวชาญ 2 - 3 คน ช่วยกันสร้างขึ้น เมื่อนโยบายที่คนในระบบช่วยกันคิดหรือฝึกร่วมกันจึงเป็นพันธกรณีที่พลังมากที่คนในระบบจะช่วยกันทำให้เป็นจริง

2. ช่วงปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (Influence) : I ในช่วงแรกทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน คือ มีจินตนาการได้เต็มที่ แต่ในความเป็นจริงนั้น มีข้อจำกัดกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ มีผลกระทบต่อกัน (Influence) ทั้งทางบวกและทางลบในช่วงที่สองนี้ เป็นการทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัด ที่ทำให้อิทธิพลต่อการนำไปสู่การสร้างสรรค์ในช่วงนี้ แบ่งกลุ่มย่อยเหมือนกันแต่ละกลุ่มไม่คละปนกันเท่ากับช่วงแรกแต่เป็นกลุ่มตามงาน หรือความถนัดมากขึ้น สมาชิกในกลุ่มพูดหรือเขียนรูปว่าจะให้สิ่งที่ช่วยกันคิดในช่วงแรกเป็นความจริง จะต้องทำอะไร ในการคิดที่ว่า จะต้องทำอะไรบ้างนี้ จะมีข้อจำกัด จะไม่มีอิสระเท่าไรช่วงแรกเพราะรู้ว่าอะไรทำได้อะไรทำไม่ได้ เมื่อได้รายการสิ่งที่ควรทำออกมามีก็อย่างอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้ คือ ยุทธศาสตร์ (Strategies) เมื่อตรวจตราเรียบร้อยตามตกลงกันได้แล้วก็กลายเป็นพันธะทางสังคมที่จะต้องทำตามทีตกลงกันได้

3. ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) : C ช่วงนี้หมายถึงการแปลแผนกลวิธีไปสู่แผนปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งแต่ละกลุ่มหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องต้องไปทำแผนปฏิบัติ โดยมีตัวแทนของผู้มีส่วนได้เสียร่วมด้วย ในการกระทำดังกล่าวจะ

เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยทุกกลุ่มหรือสถาบันในระบบ ทำให้มีการประสานสัมพันธ์กัน
ด้วยดี

ขั้นตอนการประชุมปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการ AIC

ขั้นตอนที่ 1

A 1 สสำรวจความเป็นจริงในปัจจุบัน (The Reality)

A 2 กำหนดสิ่งมุ่งหวังในอนาคต (The Ideal / vision)

ขั้นตอนที่ 2

I 1 คิดค้นวิธีการสำคัญที่จะทำให้ได้สภาพที่มุ่งหวัง (แผนกลยุทธ์)

I 2 วิเคราะห์ผลกระทบ (ต่อบุคคล / หน่วยงาน / องค์กร)

ขั้นตอนที่ 3

C 1 จัดกลุ่มทำงาน (เพื่อการวางแผนดำเนินงาน)

C 2 ทำแผนดำเนินการ (แผนปฏิบัติการ)

ประโยชน์ของกระบวนการ AIC เหตุผลที่กระบวนการ AIC ใช้ได้ผลดี เนื่องจากทุกคนหรือสถาบันได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน ได้มีการร่วมอุดมการณ์ หรือเห็นคุณค่าด้วยกัน
เรียนรู้ร่วมกัน ค้นพบปัจจัยร่วมกัน มีชีวิตและการทำงานด้วยกัน ค้นพบว่าแต่ละคนมีทักษะใน
การเจรจาต่อรองเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน เพื่อบรรลุสิ่งที่ต้องการร่วมกัน และเป็นการให้
สัญญาต่อสาธารณชนถึงพันธสัญญาที่จะลงมือกระทำการในสิ่งที่เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกันเป็น
การรวมพลังร่วมกัน 3 พลัง เพื่อพัฒนาองค์กรและสังคม คือ

1. พลังเมตตา (ธรรมะ) คือ รัก เป็นมิตร प्रारธนาตี เข้าใจ เห็นใจให้กำลังใจ
ให้เกียรติ ช่วยเหลือเกื้อกูล ให้อภัย กรุณา

2. พลังปัญญา (วิทยาศาสตร์) คือ ริเริ่ม สร้างสรรค์ คิดค้น เสาะหา วิเคราะห์
สังเคราะห์ วิจัย วิจัย วิจัย ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ

3. พลังพัฒนา (การบริหาร) คือ การนำกระบวนการ AIC มาใช้ในการประชุม
ปฏิบัติการ มีจุดเด่นดังนี้

3.1 เป็นการประชุมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders)

3.2 เป็นการประชุมปฏิบัติการเพื่อวางแผน (Planning Workshop)

3.3 ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีส่วนร่วม (Highly Participative)

3.4 ใช้ความเป็นประชาธิปไตยมาก (Highly Democratic)

3.5 ให้เกียรติและโอกาสทุกคนทัดเทียมกัน (Equal Status and

Opportunity)

โดยสรุป ขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วม จำเป็นต้องดำเนินการ
อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง ข้ามขั้นตอนไม่ได้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนเสมอแต่อาจแตกต่างกัน
ในขั้นตอนย่อยได้แก่ ขั้นตอน Appreciation เป็นขั้นตอนที่ทุกคนที่ร่วมประชุมมองให้ลึกซึ้งถึง
สถานการณ์หรือปัญหานั้น และมีความคาดหวังอย่างไร ขั้นตอน Influence เป็นขั้นตอนที่ทุกคน
ร่วมกันหาแนวทางหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความคาดหวังและจัดลำดับความสำคัญของ

กิจกรรม ขั้นตอน Control เป็นขั้นตอนที่แปลกิจกรรมให้เกิดรายละเอียดของแผนปฏิบัติ และนำแผนสู่การปฏิบัติและประเมินการปฏิบัติตามแผน สำหรับผู้ดำเนินการศึกษามีความสนใจขั้นตอนการศึกษาของอรพินท์ สฟโซคชัย เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ละเอียด ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยใช้เหตุผลและได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ A1 เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน A2 เป็นการกำหนดความต้องการในอนาคต
2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการทำให้บรรลุ เป้าหมายตามความต้องการในอนาคตในขั้นตอน A2 และได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ I1 ผู้เข้าร่วมประชุมคิดหาวิธีการให้สอดคล้องกับ A2 สำหรับ I2 เป็นขั้นตอนจัดลำดับความสำคัญของแนวทางหรือกลวิธีต่าง ๆ ที่ร่วมกันระดมความคิด
3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ C1 การแบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบกิจกรรมสำหรับ C2 เป็นขั้นตอนจัดทำรายละเอียดของแผน

บริบทของโรงเรียนบ้านหนองช้าง

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนบ้านหนองช้าง

1. ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนบ้านหนองช้าง ตั้งอยู่บ้านหนองช้างหมู่ที่ 5 ตำบลหนองช้าง กิ่งอำเภอสสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2490 โดยอาศัยศาลาวัดบ้านหนองช้างเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน ต่อมา พ.ศ. 2509 ได้ย้ายสถานศึกษามาที่โรงเรียนบ้านหนองช้างในปัจจุบัน มีนายเปลื้อง ไชยศรีหา เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันเขตบริการของโรงเรียนครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองช้าง และหมู่ที่ 5 บ้านหนองแก่นทราย ตำบลหนองช้าง กิ่งอำเภอสสามชัย

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองช้าง ได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ชั้นอนุบาล 1-2 และระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนข้าราชการครู 9 คน บุคลากรทางการศึกษา 4 คน นักเรียน 119 คน มีนายสุตโสเม เต็มทานาม เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน วุฒิทางการศึกษาสูงสุด ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษา จำนวนข้าราชการครูสายผู้สอน 10 คน วุฒิทางการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี 2 คน ปริญญาตรี 8 คน อายุข้าราชการครูโดยเฉลี่ย 52 ปี ประสบการณ์การสอน เฉลี่ย 29 ปี

2. ที่ตั้งและขนาด

โรงเรียนบ้านหนองช้าง ตั้งอยู่เลขที่ - หมู่ 5 บ้านหนองแก่นทราย ตำบลหนองช้าง กิ่งอำเภอสสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเนื้อที่ 13 ไร่ 1 งาน 44 ตารางวา ระยะทางห่างจากกิ่ง

อำเภอสามชัย 6 กิโลเมตร โดยมีเขตพื้นที่บริการ 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองช้าง หมู่ที่ 3 บ้านหนองแก่นทราย หมู่ที่ 5 ตำบลหนองช้าง กิ่งอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

อาณาเขต

1. ทิศเหนือ เป็นพื้นที่บ้านหนองแก่นทราย จดกับบ้านห้วยยาง
2. ทิศใต้ เป็นพื้นที่บ้านหนองช้างจดกับบ้านจาน
3. ทิศตะวันออก เป็นพื้นที่บ้านหนองแก่นทรายจดบ้านโพน
4. ทิศตะวันตก เป็นพื้นที่บ้านหนองแก่นทรายจดกับบ้านหนองกุงกลาง

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีประชากรประมาณ 1,824 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ หมู่บ้าน ไร่อ้อย อาชีพหลักของชุมชน ร้อยละ 95 ประกอบอาชีพ ทำนาทำไร่ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรจึงมีรายได้ค่อนข้างต่ำ รายได้ต่อครอบครัวเฉลี่ย 30,000 บาท/ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 100

โรงเรียนบ้านหนองช้าง ตั้งอยู่ในชุมชนของเผ่าภูไท โดยอุปนิสัยแล้ว ประชากรจะ ทำมาหาเลี้ยงชีพโดยยึดหลักพึ่งพาอาศัยกัน ครอบงวนตามรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่ให้การช่วยเหลือโรงเรียนด้านกำลังแรงกาย มากกว่ากำลังทรัพย์ ชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษา เป็นอย่างดี โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้าง และศิษย์เก่า เฉลี่ยปีละ 60,000 บาท ในปีการศึกษา 2555 ใช้งบประมาณจากกองทุนศิษย์เก่า โรงเรียนบ้านหนองช้างในการพัฒนา สร้างห้องน้ำ และที่ล้างหน้าแปรงฟัน ของชั้นอนุบาล ที่ล้างมือและแปรงฟันข้างโรงอาหาร และปรับปรุงซ่อมแซมปูพื้นกระเบื้องเซรามิคห้องเรียน อาคาร 017ก

พันธกิจ

1. โรงเรียนประสานกับชุมชนและองค์กรต่างๆให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่
3. โรงเรียนจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
4. โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาครูด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการ

จัดการเรียนการสอน

5. โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
6. โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ทักษะในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร
8. โรงเรียนส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและ ค่านิยมที่พึงประสงค์
9. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
10. โรงเรียนให้บริการชุมชนตามความเหมาะสม

เป้าหมาย

1. โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรต่างๆในการจัดการศึกษาเป็น

อย่างดี

2. จัดทำทะเบียนและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน
3. มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและมี

ประสิทธิภาพ

4. ครูทุกคนมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. โรงเรียนสามารถจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ทุกกลุ่มประสบการณ์

6. ครูทุกคนสามารถจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. นักเรียนสามารถอ่านคิดวิเคราะห์ และสื่อสารได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 76
8. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น และค่านิยมอันพึง

ประสงค์

9. ครูทุกคนจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้น

พื้นฐาน

10. พัฒนาระบบการบริการแก่ชุมชนให้เกิดความประทับใจ

เป้าหมายผลผลิตหลัก (Out Come)

จัดการศึกษาสำหรับนักเรียน 2 ระดับคือ

1. จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (อายุ 5 - 6 ปี)
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา (อายุย่างเข้าปีที่ 7 ถึง ย่างเข้าปีที่อายุ 16 ปี เว้น แต่สอบได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

คำขวัญโรงเรียน

ความรู้ดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม

ปรัชญาการจัดการศึกษา

สถานศึกษาเน้นการจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น พัฒนาสมรรถภาพด้านการเรียนการฟัง การพูด การคิด การอ่านและการเขียน ที่เป็นระบบ ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนานักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ โดยยึดหลักการ “ทุกคนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง” ดังปรัชญาที่ว่า “สิกขา ว ชีวิตา โหติ การศึกษา คือ ชีวิต”

สีประจำโรงเรียน

ชมพู – เหลือง

ชมพู หมายถึง ความสว่างสดใส เปรียบเสมือนความรู้ที่เป็นเครื่องมือส่องนำทางชีวิต

เหลือง หมายถึง ความสงบ ร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ด้วยคุณทรัพย์ เปรียบเสมือนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

อักษรย่อ

น.ช.

ผลการดำเนินงานและสภาพปัจจุบัน

1. ด้านวิชาการ

โรงเรียนบ้านหนองช้างเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาพุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเปิดทำการสอน 2 ระดับ คือระดับปฐมวัย ชั้นอนุบาล 1-2 และระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 รวม 8 ห้องเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาประจำปีการศึกษา 2555 ที่ผ่านมาดังนี้

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลการประเมิน O-NET/LAS/NT ปีการศึกษา 2555
คิดเป็นร้อยละ

ชั้น	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคม	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงาน	อังกฤษ	รวมเฉลี่ย
ประถมศึกษาปีที่ 1	66.43	50.00	58.97	-	-	-	-	-	58.47
ประถมศึกษาปีที่ 2	62.86	60.47	56.43	-	-	-	-	-	59.92
ประถมศึกษาปีที่ 3	60.37	53.89	70.56	-	-	-	-	-	61.61
ประถมศึกษาปีที่ 4	52.12	64.85	42.58	45.51	-	-	-	21.45	45.30
ประถมศึกษาปีที่ 5	61.33	75.33	50.67	62.00	-	-	-	45.00	58.87
ประถมศึกษาปีที่ 6	38.75	48.83	34.88	44.67	64.00	52.08	55.67	30.83	46.01
รวมเฉลี่ย	56.98	58.90	52.35	53.73	64.00	52.08	55.67	32.43	55.03

ที่มา : โรงเรียนบ้านหนองซ่าง (2556 : 14)

ตารางที่ 2 ข้อมูลจำนวนนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2556

ชั้น	จำนวนนักเรียน		
	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	3	4	7
อนุบาลปีที่ 2	8	9	17
รวมระดับก่อนประถม	11	13	24
ประถมศึกษาปีที่ 1	9	8	17
ประถมศึกษาปีที่ 2	8	6	14
ประถมศึกษาปีที่ 3	7	7	14
ประถมศึกษาปีที่ 4	9	8	17
ประถมศึกษาปีที่ 5	10	13	23
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	6	10
รวมระดับประถม	47	48	95
รวมทั้งหมด	58	61	119

ที่มา : โรงเรียนบ้านหนองซ่าง (2556 : 14)

นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2556 นโยบาย

1. เร่งคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศ และกระบวนการวัดผลประเมินผล

2. พัฒนาคุณภาพของบุคลากร โดยสนับสนุนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เข้าร่วมการอบรม มอบหมายงานให้รับผิดชอบ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ จัดสวัสดิการ สร้างขวัญกำลังใจ

3. ปรับปรุงกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการปฏิบัติจริง ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. ปรับปรุงงานธุรการการเงินและพัสดุ ให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้

5. ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยการบำรุงรักษาและพัฒนาสิ่งปลูกสร้าง

6. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญ เปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

1. เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ ในทุกชั้นเรียนให้สูงขึ้น ร้อยละ 3 ของส่วนที่ยังขาด

2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนให้อยู่ในเกณฑ์ดี ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด

3. เพื่อส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ของนักเรียนทั้งหมด

4. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครูให้สูงขึ้น

5. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรม และคุณภาพที่ได้มาตรฐาน

6. เพื่อจัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และสนองนโยบาย

หน่วยเหนือ

7. เพื่อฝึกนักเรียนให้มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

8. เพื่อจัดระบบงานธุรการและทะเบียนต่าง ๆ ให้ถูกต้องสะดวกต่อการค้นคว้าและ

ตรวจสอบ

9. เพื่อจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียน

การสอน

10. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น

เป้าหมายการดำเนินงาน

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของปีการศึกษา 2555

2. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด

3. นักเรียนมีน้ำหนักและส่วนสูง ตามเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 85 ของนักเรียน

ทั้งหมด

4. ผลการประเมินการปฏิบัติงานของครูแต่ละคนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

5. จัดป้ายนิเทศในโรงเรียนเดือนละ 1 ครั้ง
6. จัดประชุมครูเพื่อชี้แจงข้อราชการและปรับปรุงงานอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
7. จัดกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อย่างน้อย 10

กิจกรรม

8. นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน
9. อัตราการมาเรียนของนักเรียนทุกชั้นต่อเดือนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95
10. จัดระบบงานธุรการการเงินและพัสดุให้ถูกต้องเรียบร้อย เป็นปัจจุบัน
11. จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สวยงามขึ้น โดยจัดและปรับปรุงทุกระยะ
12. โรงเรียนและชุมชนดำเนินกิจกรรมร่วมกันภาคเรียนละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย

แนวทางในการดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ภารกิจของโรงเรียนที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนโดยยึดนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้วนั้น โรงเรียนบ้านหนองช้าง จึงกำหนดแนวทางเพื่อแก้ปัญหาโดยแยกแต่ละงานดังนี้

กลุ่มบริหารงานวิชาการ

1. จัดการเรียนการสอนโดยยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้
2. จัดทำแผนจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย และแผนการสอน ป.1 - ป.6 หลักสูตรโรงเรียนบ้านหนองช้าง พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. เตรียมการสอนโดยทำแผนการสอนและกำหนดการสอนให้ผู้บริหารตรวจสอบล่วงหน้า 1 สัปดาห์
4. สอนเต็มเวลาเต็มหลักสูตร เพิ่มความสามารถและใช้สื่อประกอบการสอน
5. นิเทศภายในโรงเรียนชั้นละ 1 ครั้ง/สัปดาห์ โดยเน้นการสังเกตการสอนและให้คำแนะนำปรึกษาหารือและประชุมทางวิชาการ
6. ทำการวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามปฏิทินวัดจุดประสงค์ โดยใช้ข้อสอบวัดจุดประสงค์และเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
7. วัดผลประเมินผลปลายภาคเรียนและปลายปีโดยใช้ข้อทดสอบหรือ/และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

8. จัดทำหลักฐานการประเมินผลต่าง ๆ ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
9. จัดกิจกรรมเสริมทุกชั้น ระหว่างเวลา 14.30 – 15.30 น.
10. จัดห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบ

กลุ่มบริหารงบประมาณ

1. จัดทำแผนใช้จ่ายงบประมาณตามที่ได้รับจัดสรร
2. จัดทำบัญชีการเงินและมีระบบการรับเงิน เก็บรักษาเงินและการจ่ายเงินที่ถูกต้อง
3. ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
4. ตรวจสอบติดตามผลการใช้งบประมาณ

5. รายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
 6. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
 7. ควบคุม ดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
 8. จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการพัสดุ ให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และตรวจสอบได้
 9. จัดให้มีการใช้พัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์เพื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์
- อย่างคุ้มค่า มีการบำรุงรักษาจัดเก็บและนำไปใช้อย่างเป็นระบบ

กลุ่มบริหารงานบุคคล

1. ปฏิบัติงานตามระเบียบของทางราชการอย่างเคร่งครัด มาปฏิบัติราชการก่อนเวลาอย่างน้อย 15 นาทีและกลับหลังเวลาเลิกเรียนอย่างน้อย 15 นาที
2. ยึดคุณธรรม จริยธรรมของครู เช่น การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความสามัคคี ความมีวินัย ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดี แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย แต่งเครื่องแบบทุกวันจันทร์ แต่งเครื่องแบบลูกเสือทุกวันอังคาร แต่งชุดทีมหรือชุดสากลทุกวันพุธ แต่งชุดสภาพทุกวันพฤหัสบดีและแต่งชุดเอกลักษณ์ท้องถิ่นทุกวันศุกร์
3. ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ มีการร่วมมือช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน
4. เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง แสดงความคิดเห็นและปฏิบัติหน้าที่ตามมติที่ประชุม
5. พัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารหลักสูตรซึ่งทางโรงเรียนจัดไว้หรือจากที่อื่น ๆ และให้บุคลากรเข้ารับการอบรมตามโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดจัด
6. ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผลการประเมินเน้นการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นและนำไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปี
7. ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนทุกขั้นตอนทั้งการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การวางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล
8. พัฒนาตนเองเพื่อให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีวิทยฐานะสูงขึ้น

กลุ่มบริหารทั่วไป

1. จัดให้มีหลักฐานเอกสารต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและปฏิบัติตามระเบียบ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบต้องเสนอเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ให้ผู้บริหารตรวจหลังวันประชุมประจำเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง
2. จัดให้มีปฏิทินปฏิบัติงานธุรการ การเงิน และพัสดุและดำเนินการตามปฏิทิน
3. จัดหาระเบียบกฎหมาย คู่มือและแนวปฏิบัติไว้ศึกษาอ้างอิง
4. เกณฑ์เด็กเข้าเรียนในเขตบริการให้ได้ครบทุกคน
5. กวดขันอัตราการมาเรียนของนักเรียน ในแต่ละเดือนทุกชั้นเรียนไม่ต่ำกว่า

ร้อยละ 95

6. จัดให้มีระบบการจราจรรถจักรยานไป-กลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน

7. จัดกิจกรรมหน้าเสาธงโดยให้นักเรียนได้ดำเนินการเอง เช่น การเชิญธงชาติ ขึ้นสู่ออดเสา การร้องเพลงชาติ การสวดมนต์ไหว้พระกล่าวคำปฏิญาณ รายงานหน้าเสาธงกายบริหาร และการให้การอบรมหน้าเสาธงของครูเวร
8. ส่งเสริมนักเรียนให้เล่นกีฬาทุกประเภท เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและความเป็นเลิศด้านกีฬา
9. ส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ตรวจสอบสุขภาพ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเรียน ทุกสัปดาห์ ประเมินสุขภาพนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง
10. จัดให้มีโครงการที่สำคัญ เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกชุมชน กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันสุนทรภู่ วันภาษาไทย อาหารกลางวัน ประชาธิปไตยในโรงเรียน ทักษะกรมสุขภาพ สหกรณ์ร้านค้า ห้องสมุดโรงเรียน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมเยี่ยมบ้าน การปลูกพืชสวนครัว ฯลฯ
11. ส่งเสริมการเรียนการสอนเชิงประจักษ์ เช่น กิจกรรมดนตรีพื้นเมือง(โปงลาง) คอมพิวเตอร์พื้นฐาน ชมรมคนรักกีฬา ฯลฯ
12. ปรับปรุงบริเวณโรงเรียน โดยจัดบริเวณออกเป็นสัดส่วน แบ่งนักเรียนรับผิดชอบให้ชัดเจนมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผลไม้ยืนต้น แปลงพืชผักสวนครัว
13. ปรับปรุงอาคารเรียนห้องเรียน เช่น จัดป้ายนิเทศ ป้ายคุณภาพการศึกษา คำขวัญ จัดทำสถิติให้เป็นปัจจุบัน จัดให้มีห้องพิเศษ เช่น ห้องพักครู ห้องพยาบาล ศูนย์สื่อ และศูนย์บริการเอกสารทางวิชาการ
14. ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารส่วนที่ชำรุด ให้มีสภาพมั่นคงแข็งแรง เพื่อความปลอดภัยของทรัพย์สิน และความปลอดภัยสำหรับนักเรียน
15. จัดหาอุปกรณ์ และดำเนินการปรับปรุงงานห้องสมุดโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งความรู้ อันจะส่งผลต่อการเรียนการสอน
16. จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ประจำห้องเรียนอย่างเพียงพอ มีที่แสดงผลงานของนักเรียน การจัดเน้นความเป็นระเบียบและน่าใช้มาอยู่
17. ทำนุบำรุงรักษาบริเวณ สวนหย่อม สนามเด็กเล่น ให้คงสภาพที่ใช้การได้ดีอยู่ตลอดเวลา
18. จัดให้มีน้ำดื่มน้ำใช้เพียงพอสำหรับนักเรียนตลอดทั้งปี
19. จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
20. ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันขึ้นปีใหม่ วันมาฆบูชา และพิธีทำบุญประเพณีของท้องถิ่น
21. ร่วมมือกับชุมชนพัฒนาโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และขอความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาเนื่องในวันสำคัญของทางราชการที่มีการบำเพ็ญประโยชน์

22. ดำเนินการตามโครงการ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกิจกรรมทั้งการให้และการรับความช่วยเหลือ

การส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

นโยบายการส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษา

สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มุ่งเน้นพัฒนาครู - อาจารย์ทุกท่านให้เป็นนักจิตวิทยาที่ดี สามารถกระตุ้น แนะนำ ชี้แนะเป็น ผู้ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้หลัก วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยจัดส่งครู อาจารย์ร่วมอบรม สัมมนาในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนสามารถผลิต พัฒนาสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดดำเนินการดังกล่าว เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม การจัดการเรียนการสอนจึงผสมผสานสาระ ความรู้ร่วมกับการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2555 : 30-31)

สถานศึกษา ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการให้ ความสำคัญกับการอ่านและส่งเสริมการอ่านของนักเรียน เพราะถ้านักเรียนอ่านได้ถูกต้อง ก็จะทำให้ ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจ เกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพของโรงเรียนและส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนอีกด้วย และในปีงบประมาณ 2552 ผู้บริหารของสถานศึกษา ได้นำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อน พร้อมทั้งเร่งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ให้นักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 อ่านออก เขียนได้ และช่วงชั้นที่ 2 อ่านคล่องเขียนคล่อง (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 21)

ผู้บริหารของสถานศึกษา ได้ส่งครูไปอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียน สนับสนุนให้ครูอ่านหนังสืออย่างน้อย 50 หน้า แล้วสรุปส่งห้องสมุดทุกเดือน เพื่อให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการอ่าน ได้ส่งเสริมการอ่านให้กับครูและนักเรียน โดย สนับสนุนจัดสรรงบประมาณให้แก่ห้องสมุดจัดหนังสือประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน การจัดมุมหนังสือในห้องสมุด และห้องเรียนทุกห้อง จัดโครงการส่งเสริมรักการ อ่านกับห้องสมุด เช่น กิจกรรมทางเดินเพลินพารู้ กิจกรรมคอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้สู่โลก กว้าง กิจกรรมตอบปัญหาพาสุนัข กิจกรรมวันสำคัญสานฝันวัฒนธรรม กิจกรรมแฟนพันธุ์แท้ ยอดนักอ่าน กิจกรรมเล่านิทาน กิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน กิจกรรมหนังสือพระราชนิพนธ์ กิจกรรมอ่านคล่องจากของขมม กิจกรรมตะกร้าหนูน้อย กิจกรรมบรรณนิทัศน์ กิจกรรมประกวด การอ่านร้อยแก้วและร้อยกรอง และกิจกรรมตอบปัญหาสารานุกรมไทย (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2555 : 30-31) โครงการที่ผู้วิจัยได้ติดตาม ดูแลการ

ดำเนินงาน ได้แก่ โครงการพัฒนาการอ่าน โครงการอ่านเสริมเพิ่มปัญญา และโครงการส่งเสริมรักการอ่านกับห้องสมุด รายละเอียดของโครงการ ดังนี้

1.1 โครงการพัฒนาการอ่าน

มีหลักการและเหตุผลว่า การอ่านหนังสือได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องอ่านข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ยังมีนักเรียนบางส่วนอ่านหนังสือไม่ถูกต้อง ขาดความกระตือรือร้นในการอ่านหากนักเรียนได้รับการฝึกการอ่านอยู่เสมอ จะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน และยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียน มีนิสัยรักการอ่านอีกด้วย สำหรับรายละเอียดของโครงการมีดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2555 : 31)

1.1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน
- 2) เพื่อให้นักเรียนอ่านหนังสือแล้ว สามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง

ที่อ่านได้

- 3) เพื่อให้นักเรียนนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1.2 การดำเนินโครงการ

- 1) เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ
- 2) ประชุมคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- 3) จัดหาข้อมูลเอกสารแบบฝึกอ่านและจัดหาอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม

การอ่านขอความร่วมมือกับครูประจำชั้นทุกท่าน ให้ดูแลรับผิดชอบการฝึกการอ่านของนักเรียนทุกคน

4) ขอความร่วมมือกับครูประจำชั้นทุกท่าน ให้ดูแลรับผิดชอบการฝึกการอ่านของนักเรียนทุกคน

- 5) ฝึกนักเรียนอ่านหนังสือช่วงเช้าและช่วงพักกลางวัน
- 6) ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบทดสอบประเมิน

การอ่าน

- 7) จัดทำเอกสารสรุปรายงานผลการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการอ่าน

1.1.3 การประเมินผล (ตัวชี้วัดความสำเร็จ)

1) ผลผลิต (Outputs)

- 1.1) นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-3 ร้อยละ 85 มีความสนใจต่อการอ่านมากขึ้น
- 1.2) รายงานสรุปผลการจัดทำโครงการ

2) ผลลัพธ์ (Outcomes)

- 2.1) นักเรียนมีพัฒนาการใช้ด้านการอ่าน โดยนำทักษะไปใช้ใน

การสื่อสารได้

- 2.2) นักเรียนสามารถอ่านหนังสือ แล้วจับใจความสำคัญจากเรื่อง

ที่อ่านได้

1.2 โครงการพัฒนาการอ่านของโรงเรียนบ้านหนองช้าง

1.2.1 กิจกรรมเล่านิทาน รูปแบบกิจกรรมเป็นอีกกิจกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวจากหนังสือโดยใช้ภาษาที่ออกเสียงเป็นสื่อ เป็นศิลปะของการใช้เสียง ถ้อยคำ สำนวน และประโยค ให้ผู้ฟังติดตามเรื่องราว นึกถึงมโนภาพ เกิดความรู้สึกล้อตาม การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่นักเรียนชอบและสนใจ ช่วยให้นักเรียนการอ่านหนังสือมากขึ้น ซึ่งทางห้องสมุดของโรงเรียน ได้จัดกิจกรรมเล่านิทานทุก ๆ วันศุกร์

1) วัตถุประสงค์

- 1.1) เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่านและรู้จักเลือกหนังสืออ่าน
- 1.2) ส่งเสริมทักษะการอ่านสู่การนำเสนอด้วยการเล่า
- 1.3) นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องต่อหน้าชุมชน

2) อุปกรณ์

- 2.1) หุ่นมือ
- 2.2) เรือ, ฉาก
- 2.3) แบบบันทึกการฟังนิทาน

3) ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

- 3.1) บรรณารักษ์/ผู้รับผิดชอบกำหนดวันและเวลาในการเล่านิทาน
- 3.2) ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าชมการเล่านิทาน
- 3.3) บรรณารักษ์น้อยจัดเตรียมหุ่นมือตามเนื้อเรื่องที่เล่า
- 3.4) บรรณารักษ์น้อยจัดฉากตามความเหมาะสมกับเรื่อง
- 3.5) บรรณารักษ์น้อยทำการฝึกซ้อมก่อนการแสดงจริง
- 3.6) ดำเนินการแสดง
- 3.7) นักเรียนที่เข้าชมการเล่านิทานบันทึกการฟังและดู

4) ประเมินผลกิจกรรม

บันทึกการฟังนิทาน

1.2.2 ฟ้อ่านน้องอ่านเบิกบานใจ รูปแบบกิจกรรมเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อันเป็นพื้นฐาน สำคัญของการเรียนรู้ และเป็นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม การดำเนินชีวิต การให้บริการส่งเสริมการอ่านแก่ผู้ใช้ห้องสมุดเป็นการให้ทุกคนได้อ่านหนังสือ อ่านเรื่องราวหลากหลายประเภทและเป็นแบบอย่างดี ๆ ให้กับผู้อ่าน

1) วัตถุประสงค์

- 1.1) เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่าน
- 1.2) เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน มีความสามารถในการเลือก

หนังสือเพื่ออ่าน

- 1.3) เพื่อให้นักเรียนนำความรู้จากการอ่านไปพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของ

ตนเอง

2) อุปกรณ์

2.1) หนังสือทุกประเภท

2.2) แบบบันทึกการอ่าน

3) ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม

3.1) ประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงหลักการดำเนินตามโครงการ

3.2) ให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่ตนเองสนใจ แล้วสรุปการอ่านโดยการ

วาดภาพผลงาน หรือป้ายนิเทศ

3.3) นักเรียนส่งแบบสรุปการอ่านให้ครูทุก ๆ สัปดาห์

3.4) ครูบันทึกสถิติการอ่านนำส่งผลงาน เก็บรวบรวมคัดเลือกผลงาน

ดีเด่น จัดแสดงผลงานหรือป้ายนิเทศ

4) ประเมินผลกิจกรรม

4.1) สังเกตจากการอ่าน

4.2) ตรวจสอบบันทึกหลังจากดำเนินกิจกรรม

การประเมินการอ่านของสถานศึกษา

จากการที่สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านตามโครงการและกิจกรรมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลให้นักเรียนมีนิสัยชอบอ่านหนังสือ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดทักษะเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ง่าย นักเรียนทราบและเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งในการประเมินการอ่านของสถานศึกษาได้ใช้แบบประเมินวัดผลด้านการอ่าน ดังนี้

1. แบบสังเกตการอ่านออกเสียง คะแนนเต็ม 25 คะแนน มีเกณฑ์ในการประเมินคะแนนข้อละ 5 คะแนน ได้แก่ ท่าทางในการอ่านถูกต้อง อ่านถูกต้องตามอักขระ วิธีอ่านเว้นวรรคตอนถูกต้อง อ่านคำไม่ตกและไม่เติมคำ และการใช้น้ำเสียงที่ถูกต้องเหมาะสม กับเรื่องที่อ่านผลรวมการประเมินต้องผ่านร้อยละ 80

2. แบบประเมินการอ่านจับใจความสำคัญ คะแนนเต็ม 80 คะแนน มีเกณฑ์ในการประเมิน ได้แก่ อ่านจับใจความสำคัญได้ 40 คะแนน มีสมาธิในการอ่าน 20 คะแนน การใช้ภาษา 10 คะแนน ท่าทางในการอ่าน 10 คะแนน และเวลาในการอ่าน 20 คะแนน ผลรวมการประเมิน ต้องผ่านร้อยละ 80

3. แบบทดสอบ คะแนนเต็ม 50 คะแนน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นทั้งในลักษณะที่เป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ แบบทดสอบแบบเลือกตอบ ถูก-ผิด และแบบทดสอบชนิดให้ผู้สอบสร้างคำตอบ ได้แก่ เติมข้อความในช่องว่างคำตอบสั้นเป็นประโยค และเป็นข้อความคะแนน ผลรวมการประเมินต้องผ่านร้อยละ 80

สำหรับการประเมินการอ่านได้ดำเนินการอย่างมีแบบแผน โดยมีคณะกรรมการที่เป็นครูและนักเรียนเข้าร่วมในการประเมิน และการประเมินผลการอ่านผู้วิจัยได้นำแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 24 -27) ที่กล่าวถึง การประเมินผลการอ่านว่า หมายถึง

การพิจารณาตัดสินว่าเด็กมีทักษะหรือความสามารถการอ่านมากน้อยเพียงใดในการประเมินผลทักษะการอ่าน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เน้นการประเมินเพื่อปรับปรุงการอ่าน
2. ประเมินผลการอ่านโดยคำนึงถึงประสบการณ์และลักษณะของผู้เรียน
3. ประเมินผลการอ่านอย่างเป็นระบบที่ผสมผสานกับการสอน
4. การประเมินผลการอ่านต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
5. ประเมินผลให้รอบด้านทั้งพุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการประเมินผล
7. บอกเกณฑ์การประเมินผล และแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์

สูงสุดให้เด็กทราบตั้งแต่เริ่มการสอน

8. ควรจะมีประเมินผลก่อนและหลังเรียนอ่านเพื่อครูจะได้ทราบว่าก่อนเรียน

อ่านเด็กมีความสามารถระดับใด

เมื่อเรียนแล้วมีพัฒนาการขึ้นเพียงใดเพื่อให้การประเมินผลการอ่านของเด็กถูกต้องจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือประเมินผลการอ่านต่อไปนี้

1. การใช้ข้อทดสอบ ข้อทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง วัดได้หลายอย่างตามความต้องการของครู เช่น วัดความรู้ ความเข้าใจ ความจำ ความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เรียงลำดับเหตุการณ์ ข้อทดสอบนี้จะแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

- 1.1 แบบอัตนัย เป็นข้อสอบที่มักจะทำให้บรรยายความคิด ความเข้าใจ วิเคราะห์ การออกข้อสอบแบบนี้ต้องออกให้ครอบคลุมสิ่งสำคัญตามจุดมุ่งหมายที่นักเรียนรู้มากที่สุด กำหนดคำตอบให้พอดีกับเวลาสอบ พร้อมทั้งบอกคะแนนกำกับด้วย

- 1.2 แบบปรนัย แบ่งออกเป็น

- 1.2.1 แบบเลือกตอบในการออกข้อสอบแบบนี้ต้องมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งคำตอบตายตัว เรียงลำดับคำตอบให้ดูง่าย

- 1.2.2 แบบถูกผิด ข้อสอบต้องใช้ภาษาชัดเจน ข้อความต้องแต่งใหม่ ไม่ควรลอกจากตำราเรียน และใช้ในตอนต้น ๆ ของข้อสอบ

- 1.2.3 แบบเติมคำ ข้อสอบแบบนี้คำตอบที่ให้เติมต้องเด่นชัดเจน เว้นช่องว่างให้พอกับคำตอบ

นอกจากข้อสอบ ทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัยแล้ว ครูผู้สอนสามารถทำการทดสอบการอ่านของเด็กด้วยการใช้บัตรคำให้อ่านเป็นคำก็ได้ แต่การทดสอบการอ่านนั้นนิยมให้อ่านเป็นเรื่องมากกว่าอ่านเป็นคำตามที่ใช้ในข้อสอบเพื่อวัดและประเมินผลการพัฒนาทักษะการอ่านของเด็ก ควรมีลักษณะดังนี้ คือ

- 1) คำถามควรจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่เด็กอ่านมากกว่าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเด็ก เด็กไม่ควรได้ใช้ประสบการณ์เพื่อตอบคำถามนั้น ๆ เช่น ในเรื่องกล่าวว่าอย่างไร เราควรตั้งคำถามจากเนื้อหาที่เด็กอ่านไป เมื่อถามแล้วเด็กสามารถหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านมาตอบได้

2) คำถามประเภทที่จับผิดผู้อ่านหรือคำถามที่ลวงให้หลงไม่ควรนำมาใช้

ในการทดสอบ

3) ภาษาที่ใช้ในคำถามควรเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องราวที่ให้เด็กอ่าน

4) ไม่ใช่คำถามประเภทที่ช่วยให้เด็กนึกถึงเรื่องที่เคยอ่านมาแล้วในอดีต

มาตอบ

5) ควรใช้คำถามประเภทที่ผู้ตอบใช้ข้อมูลที่ได้จากการอ่าน

2. การซักถามหรือสัมภาษณ์ อาจใช้ร่วมกับการสังเกต เป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจในการอ่าน ความสามารถในการวิจารณ์ ความจำ และความสามารถในการตอบคำถาม และสรุปข้อความสำคัญสิ่งที่จะสอบถาม เช่น

2.1 ความรู้ ความเข้าใจจากเนื้อหาของบทเรียน

2.2 ให้เล่าเรื่องให้ฟัง

2.3 ได้รับความรู้อะไรบ้างจากการอ่าน

2.4 ชอบอ่านหนังสือเองหรือให้คนอื่นอ่านให้ฟัง เป็นต้น

จากข้อมูลทั้งหมดครูได้จากการสัมภาษณ์หรือซักถามเด็กแล้วครูควรบันทึกไว้ สิ่งใดที่ไม่ดีหรือยังไม่ถูกต้อง ครูควรหาทางแก้ไขปรับปรุงเด็กเพื่อให้พัฒนาการในการอ่านมากขึ้น

3. การใช้บันทึก เพื่อดูความสนใจในการอ่าน ดูพัฒนาการอ่านของเด็กแล้วหาทางแก้ไขวิธีการนี้เป็นวิธีการที่จะทำได้หลังจากมีการวัดผลด้วยวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ครูต้องบันทึกผลของการวัดในแต่ละครั้งไว้แล้วศึกษาหาทางแก้ไขต่อไป วิธีการบันทึกอาจใช้คำถามที่เป็นแนวทางในการบันทึกหรือการใช้การบันทึกเสียงให้เด็กอ่านแล้วบันทึกเสียงไว้ แล้วเอามาเปิดให้เด็กฟัง หาข้อบกพร่องและจะได้แก้ไขในคราวต่อไป หรืออาจใช้การบันทึกในแบบวัดพฤติกรรม (กรมวิชาการ, 2545 : 401-403)

สรุปได้ว่า การประเมินการอ่านของสถานศึกษา มีการประเมินผลก่อนและหลังเรียนตามหลักการอ่านและกฎเกณฑ์ที่กำหนดในหลักภาษา ซึ่งใช้หลักการประเมินเพื่อปรับปรุงการอ่าน โดยคำนึงถึงประสบการณ์และลักษณะของผู้เรียน มีการประเมินการอ่านอย่างเป็นระบบ ผสมผสานกับการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มีการประเมินรอบด้านทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการประเมินผล

โดยสรุป การส่งเสริมการอ่านนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งได้แก่ สถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญในการดำเนินงานจัดกิจกรรมที่เหมาะสมโดยเน้น การอ่านเพื่อหาความรู้ การอ่านเพื่อความบันเทิงการอ่านเพื่อทราบข่าวสาร และการอ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะแต่ละครั้ง ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เพ็ญพันธ์ เพชรคร และนิตยา เปลื้องนุช (2549 : 87-94) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพของการรณรงค์ให้รักการอ่านในสถานศึกษา : การศึกษาศักยภาพครูในการรณรงค์ให้รักการอ่านในสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการรณรงค์รักการอ่านให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหาร รองลงมาคือ ครู ห้องสมุด และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตามลำดับ สิ่งที่จะทำเพื่อการรณรงค์รักการอ่านนั้นพบว่า ในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จะกลับไปประชุมครูภาษาไทย ครูบรรณารักษ์ และคณะทำงาน เพื่อวางแผนโครงการรักการอ่าน เขียนโครงการส่งผู้บริหารขออนุมัติ จัดทำปฏิทิน ระดมทรัพยากร เตรียมกิจกรรมตามแผน นอกจากนั้นจะเริ่มปรับปรุงห้องสมุดในด้านบรรยากาศ วัสดุ สิ่งตีพิมพ์ และผู้รับผิดชอบ รวมทั้งตั้งชมรมรักการอ่าน พาไปศึกษาตามห้องสมุดต่าง ๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่น่าสนใจ ทันสมัย ในด้านปัจจัยที่ส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมเป็นไปตามแผน พบว่า ครูผู้จัดกิจกรรมยังเห็นความสำคัญของปัจจัยที่สนับสนุนการส่งเสริมการอ่าน คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุน ความพร้อมของทรัพยากรนักเรียนสนใจ ความร่วมมือของผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือ ตามลำดับ

ภัทรภา เพชรแก้ว (2550 : 73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารในโครงการ “โรงเรียนรักการอ่าน” ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารในการดำเนินงานในโรงเรียนรักการอ่านประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือขั้นวางแผน ขั้นเปิดตัวกิจกรรม ขั้นประเมินผล และขั้นทบทวนและพัฒนาแผนงานโดยครูผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานเป็นผู้รับผิดชอบทุกขั้นตอน ส่วนนักเรียนผู้ช่วยครูได้ทำการสื่อสาร ในขั้นเปิดตัวกิจกรรมเพียงขั้นตอนเดียว ซึ่งสื่อที่ครูใช้เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมี 2 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนรักการอ่าน คือ การให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานจากบุคคลภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนทุกคน และการให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานจากบุคคลภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครอง

นิลุบล ชุมแวงวาปี (2551 : 73-76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดตุ้มอุบลราชธานี อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพก่อนการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน คือ นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่าน ไม่สนใจการอ่าน ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน และไม่มีการพยายามพัฒนาการอ่านของตนเอง เมื่อดำเนินการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านด้วยการจัดกิจกรรมตัวหนังสือเดินได้ กิจกรรมเล่าขาน ผ่านเสียงตามสาย กิจกรรมค้นฟ้าคว้ายอดนักอ่าน กิจกรรมนักอ่านแฟนพันธุ์แท้ และกิจกรรมเล่านิทานเสริมปัญญาพระราชมงคล ในการพัฒนา

ในวงรอบที่ 1 ปรากฏว่านักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น และส่งผลให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่าน อยากอ่านหนังสือ มีความตั้งใจในการอ่านหนังสือ เมื่ออ่านแล้วสามารถ

ถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับจากการอ่าน เพื่อขยายผลความรู้สู่คนอื่น เป็นการสร้างความสนใจอยากอ่านหนังสือ และต้องการอ่านหนังสือมากขึ้น และต้องการอ่านหนังสือที่หลากหลายตรงความสนใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมในวงรอบที่ 1 คือรูปแบบการจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย และหนังสือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีน้อย แต่จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดตุ้มวิทยุ ทำให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น และสนใจการอ่าน มีการใช้เวลาว่างไปกับการอ่านหนังสือมากกว่าการเล่น ได้รับความสุขและความบันเทิงจากการร่วมกิจกรรมการอ่าน และเห็นความสำคัญของการอ่าน

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีนักเรียนได้อ่านหนังสือมากขึ้น เห็นความสำคัญของการอ่านและมีความพยายามพัฒนาการอ่าน ของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความกระตือรือร้นในการอ่าน และมีความสุขในการร่วมกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมากขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อน คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านยังไม่หลากหลายห้องสมุดโรงเรียนยังมีหนังสือให้นักเรียนค้นคว้าน้อย นักเรียนสนใจอ่านเพียงระยะเวลาสั้น ๆ และเห็นความสำคัญของการอ่านเฉพาะกิจกรรมที่ร่วมนำเสนอเท่านั้น ส่วนการพยายามพัฒนา การอ่านของตนเองนั้น นักเรียนได้พัฒนาขึ้นในระดับหนึ่ง

นรคิด อาทิเวช (2551 : 82-83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุภราชธานี เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยสถานศึกษาควรมีการวางแผนและจัดทำคู่มือส่งเสริมการอ่านสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการเชิญบุคคลที่ประสบผลสำเร็จจากการอ่านมาเล่าประโยชน์จากการอ่านให้นักเรียนฟังสถานศึกษาควรมีการประเมินกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเผยแพร่กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น

บุญช่วย สายราม (2552 : 73-75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองทัพ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบดังนี้ สภาพก่อนการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนพบว่า นักเรียนยังขาดนิสัยรักการอ่าน คือไม่สนใจการอ่าน ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน และไม่มี ความพยายามพัฒนาการอ่านของตนเอง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาเมื่อดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านประกอบด้วย กิจกรรมยอคนักอ่านโบว์แดง กิจกรรมเล่านิทานมหาสนุก กิจกรรมนักข่าวรุ่นเยาว์กิจกรรมยืมหนังสือกลับบ้านและการนิเทศภายใน ซึ่งแต่ละกิจกรรมส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่านและมีการพยายามพัฒนาการอ่านของตนเองอย่างต่อเนื่องจนมีนิสัยรักการอ่าน

สลัป สุ่มมาตย์ (2552 : 86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านขมิ้นจานทุ่ง อำเภอจังหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนา โรงเรียนไม่มีแผนงานปฏิบัติการส่งเสริมพฤติกรรมรักการอ่านชัดเจน ครูไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมพฤติกรรมรักการอ่าน และไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างพฤติกรรมรักการอ่าน การดำเนินงานไม่มีการกำกับติดตาม และการประเมินผล ทำให้นักเรียนจำนวนมากขาดนิสัยรักการอ่าน เนื่องจากไม่มีการส่งเสริมการอ่าน การกระตุ้นจิตใจให้นักเรียนรักการอ่านอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมเพียงพอนั่นเอง ผลการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีการวางแผนในการดำเนินการ จัดทำเอกสารประกอบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตสัมภาษณ์ และสะท้อนผลในการพัฒนาแล้วครูมีความตระหนักในความสำคัญของการอ่านมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการอ่าน สามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ดำเนินงานการประสานงาน และกำกับ ติดตาม ประเมินผล ครูได้ฝึกปฏิบัติในการเขียนแผนงาน/โครงการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และดำเนินงานส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 4 กิจกรรม และจัดทำเครื่องมือในการติดตามการอ่าน การกระตุ้นเร้าใจ จูงใจให้รักการอ่าน มีคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านใช้ดำเนินงานส่งเสริมการอ่านครูมีความรู้ความเข้าใจ งานส่งเสริมการอ่านมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อกระตุ้นเร้าใจ จูงใจในการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านทั้ง 4 กิจกรรม ทำให้นักเรียนรักการอ่านได้เป็นอย่างดี ทำให้สถิติการใช้บริการห้องสมุดของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมาก การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมรักการอ่านในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านนั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาครูทุกคนในโรงเรียนให้มีความตระหนักในการความสำคัญของการอ่าน มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถวางแผนดำเนินงานส่งเสริมการอ่านได้ ตามกระบวนการและขั้นตอนที่ถูกต้อง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน

สมิง ไสยันต์ (2553 : 81-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรด้านการส่งเสริมการอ่าน โรงเรียนบ้านนายาง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรด้านส่งเสริมการอ่าน ในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการจัดการความรู้โดยการประชุมเสวนา ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 6 กิจกรรม ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สามารถดำเนินการส่งเสริมการอ่าน ได้ตามขั้นตอน แต่ยังไม่ตื่นักเนื่องจากขาดทักษะและประสบการณ์ เพราะเน้นให้นักเรียนแข่งขันมากเกินไปและขาดการมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเครียดและขาดความสนใจ ทำให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงได้กำหนดการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยจัดให้นักเรียนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมครูเป็นผู้กำกับ แนะนำ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ส่งผลให้การจัดการความรู้ เสวนาระดมความคิด ผู้ร่วมวิจัยสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับระดับอายุระดับชั้น และความสามารถของตัวบุคคลและบริบทของโรงเรียน

การจัดกิจกรรม ได้ใช้เทคนิคการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้และรักการอ่าน จัดหาหนังสือที่หลากหลายเพิ่มขึ้นและจัดสื่อจากอินเทอร์เน็ต เพื่อการสืบค้นที่หลากหลายและเน้นให้ การมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้ปกครองในกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ และมีนิสัยรักการอ่าน

เสาวรักษ์ หอมมาก (2553 : 69-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการ ดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนบ้านหนองผือ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ ในการพัฒนา คือ กิจกรรมแฟนพันธุ์แท้ นักอ่านกิจกรรมรอยลิขิตใคร กิจกรรมค้นฟ้าคว้าดาวยอด นักอ่าน นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 79.00 ซึ่งเกิดจาก การกำหนดช่วงเวลาของการอ่าน หนังสือ รูปแบบการจัดกิจกรรมไม่หลากหลายและหนังสือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีน้อย จึงมีการ พัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาคือ เพิ่มวัสดุการอ่านที่หลากหลาย การบริการเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง การแนะนำหนังสือให้อ่าน เล่าสู่กันฟัง นำรูน่านอ่าน วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ ใบปลิว อินเทอร์เน็ต มาใช้ในการพัฒนา โดยสรุป การพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้ง 3 กิจกรรม ใช้รูปแบบการจัด กิจกรรมที่หลากหลาย ชื่อกิจกรรมฟังแล้วมีความน่าสนใจ เลือกหนังสือที่ใช้ในกิจกรรมการอ่าน มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 เลือกใช้ หนังสือที่มีสีสันสดใสสวยงาม รูปภาพหลากหลาย ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่ เพื่อดึงดูดความสนใจ ของนักเรียน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 เลือกใช้หนังสือแนว วิทยาศาสตร์ สืบสวน สอบสวน รั้นลับน่าติดตามค้นหา สร้างความตื่นเต้น การตูนสนุกสนาน และมีรูปภาพประกอบที่ สวยงาม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เป็นวัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เลือกใช้หนังสือประเภท สร้างจินตนาการ นวนิยายรัก หนังสือการ์ตูนประเภทการต่อสู้แบบลูกผู้ชาย มีความตื่นเต้นเร้าใจ และจำนวนหนังสือต้องมีเพียงพอกับความต้องการของนักเรียน การดูแลการร่วมกิจกรรม การให้คำแนะนำของครู การใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง ส่งผลให้นักเรียนเข้าร่วม กิจกรรม ร้อยละ 100 มีพัฒนาการความสามารถทางการอ่านโดยเฉลี่ย 3.24 อยู่ในระดับดีมาก มีพฤติกรรมการอ่านโดยเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับ มาก นักเรียนอ่านหนังสือได้อย่างมีความสุข มีพัฒนาทางการอ่านที่ดี การดำเนินการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง เป็นการ สร้างให้นักเรียน มีนิสัยรักการอ่าน พร้อมทั้งจะอ่าน และอ่านได้ทุกเวลา ทุกที่ แสดงให้เห็นถึงการ มีนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

ชัยยุทธ เมืองแก้ว (2554 : 73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและบริหารกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านของนักเรียน โรงเรียนบ้านทับร้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ใช้เทคนิคกระบวนการประชุมอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ และหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทำให้มีการวางแผนในการดำเนินการ โครงการส่งเสริมการอ่านมีวัตถุประสงค์ชัดเจน มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหรือนวัตกรรมส่งเสริม การอ่าน ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว นักเรียนมีการปฏิบัติและพฤติกรรมนิสัยรักการอ่าน

บ่อยครั้ง คือ ปฏิบัติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการอ่าน 2 - 3 วันต่อครั้ง นอกจากนี้ยังมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

นงเยาว์ ทัพพชา (2552 : 87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานพัฒนา นักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ขาดการประสานงานกับบุคลากรภายนอก ชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่มีเวลาสนใจและใส่ใจ การเรียนของนักเรียน และครูขาดการทุ่มเท และเสียสละ ขาดการติดตามประเมินผล การปฏิบัติตามแผนงาน โครงการขาดความต่อเนื่อง แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม ไม่เพียงพอ ครูไม่เตรียมการสอน ขาดการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง นักเรียนไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่กระตือรือร้น และไม่ฝึกฝน ขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม แนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่สำคัญ ได้แก่ การประชุม ชี้แจง ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียน การนำครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน การส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน การระดมทรัพยากรจากชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เพียงพอ และเหมาะสม จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ อย่างต่อเนื่อง นิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือครู ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการสอนแบบบูรณาการ และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านการเขียนนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

พาโวเนตตี และคณะ (Pavonetti et al., 2000 : 113) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่านของเด็กมัธยมต้น ที่ได้รับการเร่งการอ่านขณะอยู่ในโรงเรียนประถมกับเด็กนักเรียนที่ไม่ได้รับการเร่งการอ่านในขณะที่อยู่ในระดับประถม โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเกรด 7 จำนวน 1,531 คน โดยใช้เครื่องมือในการวัดพฤติกรรมนิสัยรักการอ่านของเด็ก เป็นการบันทึกการอ่านและการจดบันทึก ของเด็ก การศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กที่ได้รับการเร่งการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา มีนิสัยรักการอ่าน ที่ไม่แตกต่างจากเด็กที่ไม่ได้รับการเร่งการอ่านในระดับประถม แต่สำหรับโรงเรียนนอกเขตเทศบาล พบว่า เด็กที่ไม่ได้รับการเร่งการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา นั้น มีนิสัยรักการอ่านมากกว่าเด็กที่ได้รับ การเร่งการอ่าน

เจฟเฟย์ (Jaffe, 2002 : 1348) ได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์การอ่านของนักเรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการนำโปรแกรม California Early Literacy Learning (CELL) มาใช้ในระดับที่แตกต่างกันไปสำหรับนักเรียนที่เข้าเรียนในกลุ่มโรงเรียนBellflower Unified School District นำผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนจำนวน 62 คนที่ครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรม CELL มาเปรียบเทียบกับนักเรียนจำนวน 67 คนซึ่งครูผู้สอนไม่ได้รับการฝึกอบรม CELL ผลการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบสัมฤทธิ์ทางการอ่านของ Stand ford พบว่ากลุ่มนักเรียน ที่ครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรม CELL มีผลจากการวัดโดยใช้หลักสูตรเป็นฐานพบว่า

นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีประสบการณ์ในการปรับปรุงความคล่องแคล่วอย่างมีนัยสำคัญไม่แตกต่างกัน ครูที่ได้รับการฝึกอบรมและครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม CELL รู้สึกว่าโปรแกรมการอ่านของพวกตน ประสบความสำเร็จแต่ครูที่ได้รับการฝึกอบรม CELL มีความพึงพอใจในวิธีการนำเสนอเนื้อหา อุปกรณ์แก่นักเรียนมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

มอร์ริส (Morris, 2002 : 543-A) ได้ศึกษา โปรแกรมการอ่านที่มีอยู่ในโรงเรียน ประถมศึกษาภาคใต้และการประเมินการอ่านเชิงพัฒนาที่เสริมโปรแกรมการอ่านและการตีความ ระดับความมั่นใจของครูในขณะที่ใช้เครื่องมือประเมินนี้และศึกษาผลกระทบของแบบประเมิน การอ่านเชิงพัฒนาต่อการการสอนของครูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินของโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนทั้งหมดการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้หลายวิธีได้แก่การรวบรวมเอกสารการ สัมภาษณ์การสังเกตและการสำรวจผลการศึกษาพบว่าได้ทราบวิธีการที่นักเรียนมีปฏิริยาต่อ การสอนอ่านและการประเมินการอ่านวิธีที่ครูประสบปรานเครื่องมือวัดที่มีอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครื่องมือวัดการอ่านเชิงพัฒนาเข้าไว้ใช้ในห้องเรียนของพวกตนรวมทั้งได้ทราบวิธีการครูมี ปฏิริยาต่อผลกระทบที่การประเมินการอ่านมีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับการสอนนักเรียนและ ครูโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ระบุเกี่ยวกับประโยชน์ของโปรแกรมประเมินการอ่านพวกตนได้ เป็นผู้เข้าร่วมวิจัยกระตือรือร้นแบบประเมินการอ่านเชิงพัฒนาได้ช่วยเชื่อมช่องว่างระหว่าง ความสามารถทางการอ่านวิธีการสอนที่ดีเยี่ยมกับการเรียนรู้ที่โรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้

เพียร์ส (Pierce, 2003 : 1967-A) ได้ศึกษา ประเด็นใหญ่ที่ได้คารมกันต่อไปมี ความมุ่งหมายที่กำหนดขอบเขตการเขียนทุกวันในชั้นอนุบาลมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการสะกดคำ และการเรียงอ่านที่ประดิษฐ์ขึ้นมาครูจำนวน 5 คนทำเป็นตัวอย่างการเขียนให้กับเด็กชั้นอนุบาล จำนวน 78 คนที่เขียนทุกวันหรือเกือบทุกวันเป็นเวลา 20 สัปดาห์เด็กกลุ่มทดลองมี 51 คนกลุ่ม ควบคุมมี 27 คนซึ่งได้รับการทดสอบก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบศึกษาสังเกต พบว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนรูปแบบผสมบ่งชี้ว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่ม ควบคุมกับกลุ่มทดลองถึงการทดลองหลังการทดลองผลของกลุ่มทดลองจากการทดสอบก่อนถึง หลังการทดสอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเช่นกันในตอนสิ้นสุดชั้นอนุบาล 82.35 % ของกลุ่ม ทดลองอ่านหนังสือได้ในขณะที่กลุ่มควบคุมเพียง 48.15 % อ่านหนังสือได้การศึกษาครั้งนี้บ่งชี้ว่า ถ้านักเรียนชั้นอนุบาลได้รับการส่งเสริมให้เขียนทุกวันและใช้การสะกดคำที่ประดิษฐ์ขึ้นจะมี ความเป็นไปได้มากขึ้นที่นักเรียนจะเข้าสู่การอ่านในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้

ไคเซอร์ (Kiser, 2003 : 96-A) ได้ศึกษา แนวความคิดของครูเกี่ยวกับแนวทาง ที่อาศัยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นฐานซึ่งเป็นสำหรับสร้างและรักษาโปรแกรมการอ่านที่มี ประสิทธิภาพและศึกษาวิธีการที่กลุ่มโรงเรียนใช้ในการพัฒนาคณะครูและให้กลยุทธ์อื่น ๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมครูให้ปรับปรุงทักษะของตนในการอ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการ หลายวิธีใช้แบบสำรวจมุมมองของครูจากชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่การสัมภาษณ์ ครูผู้สอนระดับเดียวกันเฉพาะผู้ที่จบรายวิชาการพัฒนาการอ่านผลการศึกษาพบว่าการพัฒนา คณะครูและกลยุทธ์อื่น ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดโปรแกรมการอ่านที่มีประสิทธิภาพครู ต้องการภาวะผู้นำไปสู่การมีความคาดหวังสูงมีการสนับสนุนมีทรัพยากรและความก้าวหน้าทาง

วิชาชีพที่เพิ่มพูนบทบาทมากขึ้นคณะครูต้องการกลยุทธ์ที่ปรับปรุงและเพื่อการสอนการอ่าน ต้องการเวลาเพื่ออุทิศให้การสอนอย่างเหมาะสมต้องการวิธีการประเมินที่ปรับปรุงแล้วเพื่อกำหนดความก้าวหน้าของนักเรียนและต้องการกลยุทธ์ที่ใช้ในการปรับปรุงนักเรียนที่ยังมีความสามารถไม่ได้นักครูต้องการมีปัจจัยนำเข้าบ่อนความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ให้มีการนำไปใช้และการสะท้อนกลับและครูต้องการหาทางช่วยเหลือผู้ปกครองให้เสริมแรงการสอนในชั้นเรียนด้วย

ยัง (Young, 2003 : 3157 – A) ได้ศึกษา นิสัยรักการอ่านไว้ว่าการมุ่งมั่นแต่การอ่าน และอ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัยแม้บางครั้ง จะมีปัญหาและอุปสรรค ต่อการอ่านบ้างก็ไม่ย่อท้อ คนที่มีนิสัยรักการอ่าน ย่อมอ่านทุกอย่างที่เป็นวัสดุสำหรับการอ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ หรือแม้แต่กระดาษห่อของ อ่านได้ทุกสถานที่ ไม่ปล่อยเวลาว่างไปกับกิจกรรมอื่นใด นอกจากการอ่าน ยังสำคัญในอนาคต ในฐานะที่หญิงวัยรุ่นมอบอำนาจ และเสียงเรียกร้องของพวกเธอ ทำให้คนได้ยิน จึงมีความสำคัญยิ่งที่เราจะเปิดช่องให้เสียงของพวกเธอเป็นที่ได้ยินด้วย ได้ทำการเปรียบเทียบผลของเหตุการณ์ เกี่ยวกับการรับรู้กลยุทธ์การแทรกแซงที่ใช้ ปรากฏว่ามีองค์ประกอบองค์ประกอบสำคัญเกิด ขึ้นมาเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะปรับปรุงการสะกดคำดังนี้ คือ การเรียนรู้เสียงของตัวอักษร

เซ็กตัน (Sexton, 2003 : 1258) ได้ศึกษาผลของการอ่านที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือในการอ่านของนักเรียนระดับเกรด 7 จำนวน 5 คน เป็นกรณีศึกษา โดยนักเรียนทั้ง 5 คน ถูกจัดให้อยู่กลุ่มเดียวกันและถูกสังเกตขณะที่พวกเขาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การอภิปรายกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่ม การสร้างแผนภูมิกราฟิก การพิจารณาแบบทดสอบและการทำแบบทดสอบการสังเกตได้มาจากการบันทึกรายละเอียดของครู การบันทึกการอภิปรายของนักเรียน คุณภาพของการสร้างแผนภูมิกราฟิก และชิ้นงานของนักเรียน แบบทดสอบมี 2 แบบ แบบทดสอบฉบับแรกใช้เป็นแบบทดสอบของหน่วยการเรียนรู้ เมื่อเรียนจบแต่ละหน่วย และอีกฉบับหนึ่งเป็นแบบฝึกทักษะในแต่ละหน่วย การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลา 6 สัปดาห์ เมื่อครบ 6 สัปดาห์ก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้า การตอบสนองด้านการอ่าน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าการตอบสนองด้านการอ่านของนักเรียนแต่ละคน

ออสตินและแคสเซลเดน (Austin and Casselden, 2010 : 133-135) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจทัศนคติด้านการอ่านและนิสัยรักการอ่านส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นปี 2 ที่มีผลต่อนิสัยรักการอ่านในปัจจุบันด้านต่าง ๆ ได้แก่ อายุ เพศ วัสดุที่อ่าน อิทธิพลจากบ้าน และบทบาทของครูเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม จากนักเรียนในชั้นปี 2 ในโรงเรียน ประถมศึกษาทางตะวันออกตอนเหนือในประเทศอังกฤษ รวมจำนวนทั้งสิ้น 51 คน เป็นชาย 26 คน และหญิง 25 คน แบบสอบถามประกอบด้วย ทัศนคติในการอ่านที่บ้านและโรงเรียน ความถี่ในการอ่านหนังสือ วัสดุที่อ่าน การอ่านบนอินเทอร์เน็ต และการสนับสนุนด้านการอ่านจากครูและผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นและครูผู้ประสานงานวิชาการรู้หนังสือ จำนวน 3 คน โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบตัวต่อตัวเพื่อถามความคิดเห็นต่อทัศนคติ ด้านการอ่านและนิสัยรักการอ่านต่อแนวปฏิบัติที่ใช้โรงเรียน ผลการวิจัย

พบว่า มีปัจจัยหลักหลายประการที่เด็กนักเรียนมีทัศนคติในเชิงบวก ร้อยละ 92.2 มีทัศนคติด้านบวกต่อการอ่านเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน ร้อยละ 80.7 อ่านเพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ครูมีทัศนคติในเชิงบวกต่อนิสัยรักการอ่านเท่ากับพัฒนาการทักษะการอ่านและการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรู้หนังสือทั้งในปัจจุบันและอนาคต ครูเป็นผู้ริเริ่มส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน โรงเรียนมีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านมากที่สุด และยังไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและชาย แต่ทั้งนี้ครูเชื่อว่าทักษะด้านการอ่านและการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าพ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญ ส่วนการอ่านที่บ้านพบว่า ร้อยละ 66.7 อ่านทุกวันที่บ้าน ร้อยละ 43.1 ใช้ห้องสมุดและอ่านออนไลน์ นอกจากนี้พบว่า หนังสือที่เด็ก ๆ ชอบอ่าน ได้แก่ หนังสือนิยาย หนังสือการ์ตูน หนังสือสารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์ และบทกวีตามลำดับ

จากการศึกษาผลการวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ สรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียน เป็นการหาแนวทางเพื่อกระตุ้นใจให้เกิดนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของบุคคลทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร และครูในโรงเรียนที่จะต้องประสานความร่วมมือในการส่งเสริมการอ่านให้แก่ นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่านเพราะการอ่านช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตอันจะส่งผลสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการดำรงชีวิตในสังคมโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านทั้งนี้ต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถพัฒนางานส่งเสริมการอ่านเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการอ่านหาความรู้ อ่านเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อทราบข่าวสาร และอ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะแต่ละครั้ง และเป็นเรื่องที่บุคคลทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในตัวเด็กซึ่งนั่นก็คือครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง